

H 4408.
15/16

EESTI KIRJANDUSE SELTSI KOOLIKIRJANDUSE
TOIMEKOND

EESTI WANADSÕNAD

M. J. EISEN

K. SÕOTI — G. ROHTI KIRJASTUS TARTUS 1914

Koolikirjanduse Seltsi Kirjandus

1915

Eesti koolikirjandus.

Eesti Kirjanduse Seltsi koolikirjanduse
toimekond

Suurest kirjandusest loetud raamatud.

Nooresoo kirjawara nr. 39.

N. J. Eessa.

1915 — 1. raamat nr. 39 ja kirjandus, Toim.

Kolga Jaani Kihelkonnakool.

1915.

Eesti wanadsõnad.

.....

Suurest korjandusest kokku põimitud.

M. J. Eisen.

K. Sööt'i — G. Roht'i trükk ja kirjastus, Tartus.

1913
Kirjasto

Eesti Wabawõõpaw.

Дозволено военною цензурою. Юрьевъ, 26 сентября 1914.

M. J. Eisen.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivisamatukogu

26116

K. Sõõri — G. Rõõri trükk ja kirjastus, Tartus.

Eessõna.

Enamisti iga rahwas on oma tähelepanemisi elust ja maailmast ajajooksul lühikestesse, tuumakatesse, kergelt meeles seiswatesse lausetesse pununud. Niisugused laused ehk mõtteawaldused omandasiwad enestele kindla kuju, lagunesiwad rahwa seas laiali ja saiwad enestele nimeks „wanadsõnad.“ Iga lühike, tuumakas mõtteawaldus ei jäänud ometi weel wanakssõnaks. Õige wanasõna peab peale eneses sisaldawa elutarkuse weel luulelisel kujul ilmuma, ehk sündlikka wõrdlusi awaldama, ehk muidu keele poolest kaunis olema.

Nagu paljudel muil rahwail, armastab Eestigi wanasõna hea meelega oma mõtteid paralleelismuses awaldada. Tawalisesti liidetakse niisugusel korral wanassõnas üks lause teise täienduseks ehk üks ütlus teisele wastakohaks, et sisu seda paremini meelde jääks.

Eesti wanasõna astub korra nagu kirikuõpetaja pühalikult kantlisse elutõsidust ja Jumala wägewust kuulutades, korra nagu naeraw filosof platsi elu warjukülgi waadates ehk nagu wallatu poisike külawainul külarahwast osatades, korra nagu harakas aiateiwas inimeste halpuse üle kädistades, korra nagu erilane torgates, korra nagu maalija oma pintsliil paari kriipsuga nähtusi pil-

diks maalides, korra jälle nagu silmamoondaja laadal kärbest härjaks ja sääske elewandiks moondades. Lühidalt: wanasõna oskab enesele tarwiduse järele sobiwat kuju wõtta, et inimestele elu ja maailma nagu kinematografis kätte näidata.

Rahwasuus esinewad wanadsõnad on nagu wakatäis pärleid, kuid mitmesuguse wäärtusega. Kuna üks osa pärleid igal silmapilgul kuningaproua kaela wõib ehtida, kannawad teised küll pärli kuju, kuid wärw ja wäärtus puudub neil. Kolmas osa näitab läikiwaid, õhukesest klaasist walmistatud helmeid, walmis igal külgepuutumisel lõhkema ja külgepuutuja kätt haawama. Üks osa wanusõnu kuulutab kaunil luulelisel kujul sügawat elutarkust, on, nagu ise tunnistab, kuld-põhjaga ehk wanahõbe; teine osa ei jäksa oma sisuga igapäewase elu proosast ja labasusest kõrgemasse tõusta, kuna kolmas osa selle wasta walekullaga silmi püüab pimestada. M. K a m p m a n n jagab „Eesti kirjanduseloos peajoonetes“ Eesti wanadsõnad niisama kolme jakku: nimelt 1) usulist ja filosofilist elutarkust sisaldawad, 2) lihtelu kohta õpetust jagawad ja 3) ilmast, põllutööst ja loodusest kõnelewad wanadsõnad.

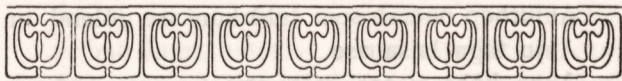
Enam kui korra on arwatud, Eesti wanadsõnad wõiksid kombeõpetuse oma hooleks wõtta. Terane tähelepanemine tunnistab ometi pea, et siis mõnegi korra kits kärneriks saaks. Tõetee juhataamise asemel juhatawad mõned wanadsõnad just eksiteele. Kuidas wõib niisugust õpetust õigeks kiita, nagu järgmised wanadsõnad

annawad: Waleta natuke, warasta natuke, küll siis käsi hästi käib. Ehk: Ega rott wõi wilja-salwe ära surra. Ehk: Kui sõnad puuduwad, siis lase käsi käia. Ehk: Mees, kes petab, narr, kes petta laseb. Ehk: Mis suhu pistetakse, ega see wargus ole — ja palju sellesarnaseid. Katsub keegi sarnaseid wanusõnu juhtnööriks wõtta, näeb ta pea, et kohtu laia uksega tutwust hakkab tegema. Õeldakse: wanasõna ei waleta ega kustunud piip põleta. Ei waleta küll otsekohe, aga annab waleõpetust, mis meie ajale kudagi wiisi ei kõlba.

Wanadsõnad on Eesti rahwa üks kaunim raudwarandus ja selle waranduse poolest tuleb rahwast rikkaks lugeda. Tuhandete kaupa liigub neid rahwasuus, tuhandete kaupa on neid üles kirjutatud. Wiimaste hulk tõuseb ligi kolmweerand saja tuhandeni. Muidugi mõista, langeb neist lõwi osa teisenditele, aga tuhanded iseseiswad jääwad ometigi järele. Osa wanusõnu ei nõua ainult eestlaste maad oma kodumaaks, waid tahab ennast eht europlaseks tunnistada: kuhu meie ilmajaos läheb, kodu igal pool. Teine osa jälle otsib suguluse juure ühe ehk kahe rahwa juurest, kolmas ometi ei ole Eesti piirist weel jõudnud üle astuda. Jah, mõni wanasõna ootab weel aega, millal ta kõik Eesti maakonnad saaks läbi rännata. Osa wanusõnu ulatab kaugesse wanasse aega tagasi, osa jälle kannab uuema aja tundemärka otsa ees. Meiegi ajal tekkib õnnekorral weel mõni wanasõna elusse.

Enam kui Eestirahwa laulud on Eesti wanad-sõnad üleüldiselt kogu maal endid enam, vähem jõudnud alal hoida. Ime, et seda wanakulda trükiteel tänini ainult korra sügawate rahwaridade kätte saadetud, nimelt 1875, mil V. Steini poolt raamatuke „Üks kubu wanusõnu ja kõnekom-beid“ ilmus, aga kas oma nime ehk mõne muu põhjuse pärast wähe tähelepanemist leidis. Ses Steini raamatukeses leidub üsna pisuke osa seda Eesti wanakulda. Tarwidus Eesti wanadesõnade kogu järele andis ennast ammu juba tunda. Soowiti, et ma selle töö ette wõtaksin. Täielikku wanadesõnade kogu wälja anda ei luba praegused olud: waewalt leiduks sarnasele tootele esiotsa kulukandjat. Selle asemel põimisin oma suurest kogust meelepärasemaid kokku. Tahtsin esiti ainult pärleid trükkida lasta, aga siis oleks toode liig wäike saanud. Ei aidanud, pidin palju labasemaid, iseenesest mõistetawaid wanusõnu juurde lisama kogu täielikumaks tegemise pärast. Wälja jätsin kombeõpetusega liig ristiriius seiswad wanadsõnad, niisama niisugused tõeterad, mis käsitawat ainet liig looduselapse suuga seletawad. Hulgale sõnadele on nende teisendid klambrite () wahel juure lisatud. Arukorral seisab klamrite wahel = märgiga lühike seletus.

Suure kogu täielikumaks tegemise pärast oleks wäga soowitaw, et sest raamatust puuduwad wanadsõnad sisu peale waatamata üles kirjutatakse ja mulle kätte saadetakse.

A.

Aastad ep ole wennaksed.
Aasta teeb mehe wanaks, kaks lapse kawalaks.
Abi aiast, wari wörgust.
Aega ei wõi rahaga osta.
Aeg aitab arstida.
Aeg aitab konna mättale ja kehwa palukesele.
Aega kurel koolda kunj soo sulab.
Aega läheb, asja saab.
Aega mööda asjad käiwad.
Aeg annab abi (arutust, head nõuu).
Aeg jahutab tuska ja kustutab wiha tuju.
Aeg koolitab.
Aeg kuiwatab märja maa ja pillutab pisaraid.
Aeg läheb wanemaks, ega meiegi nooremateks.
Aeg lõpetab leinapäiwi.
Aeg maksab raha.
Aeg on õnneasutaja.
Aeg õpetab halbi targemaks.
Aeg parandab haawad, aga jätab armid.
Aeg wõidab wiimaks waenu.
Aganik on kewadine leiwakast.
Aganjik peab kehwat aitama.
Agan leiwajatku, humal õllejatku.
Ahi ahw, pada nõid. (= pillaja kohta.)
Ahi ei hakka su eest astuma, pead ise minema.

Ahjuroop naerab seni tuld kuni ise põlend on.
Ahju taga laisa ase.
Ahne kõht ei saa iialgi täis.
Ahnus ajab auku.
Aita iseennast, siis aitab Jumal ka.
Aituma eest hea küll.
Aja koer hundi karja, seal ta läheb kiskujaks.
Aja muid, astu ise; käsi teisi, käi ise.
Aja tühi asjale, karga ise kannule.
Aja tühi kott püsti, katsu, kas seisab.
Asjata ei saa asja ajada.
Aja wiidad, asja saad.
Amet ei küsi leiba.
Amet ei teota meest, kui mees ametit ei teota.
Ametit ei kanta seljas, waid otsa ees.
Amet kõik, mis leiba annab.
Ametmees ajuti rikas, kaupmees korrati rikas,
põllumees põline rikas.
Ametmees armas mees, kalamees kallis mees.
Ametmees leiab leiba igal pool.
Ametil kuldpõhi all.
Andja hea mees, tagasinõudja paha mees.
Andja käsi ei alane.
Anna aega atra seada, küll siis kündi küllalt saab.
Anna aega, aeg annab head nõuu.
Anna auu ülemale ja wanemale.
Anna hobusele süüa, kui tahad sõita. (siis
saad sõita).
Anna hobusele süüa, siis ei ole suga tarwis.
Anna ikka orjale, siis annab ori ka härjale.
Annab Jumal ameti, küll annab ka mõistuse.

Annab Jumal lapsi, siis annab ka laste leiba.
Annab Jumal wõõraid, annab ka wõõraste wara.
Anna koerale (penile) liha, saad üksi luud tagasi.
Anna kurjale (saadanale) luba kirikusse minna,
kuri läheb kantslissegi.

Anna kurjale waimule küünt, kuriwaim wõtab
kogu keha.

Anna pill hullu kätte, hull ajab pilli lõhki.

Anna põllule, põld annab sinule.

Arg koer hoiab nahka (terwe nahk).

Arm mõjub enam kui hirm.

Armas laps, kibe wits.

Armastus ei päri aastaid taga.

Armul ei ole põhja.

Arwasti astub õnn talusse, sagedamini kahi
külasse.

Arwa harak sea seljas, wana wares iga päew.

Arwa waene laps punaseks saab ja siiski
seda ei sallita.

Auu enam kui hea põli.

Auu ei anta asjata ega tarkust tasuta.

Auu maksab raha.

Auus laps ahju peal, halb nutab wärawa taga.

Auus mees nähes, kelm kuuldes.

Auus silma ees, kelm selja taga.

Auus wõtmas, kelm tagasi andmas.

Auusta tööd, töö auustab sind.

Auusat meest ei hammusta keegi.

Awalik waenlane on parem kui sala sõber.

Äki haarad, suu põletad.

Äkisel ei ole hända ega maial magu.

Ära aja kõiki püksa korraga jalga, muidu lähewad kõik katki.

Ära aja tühja tuult rusikaga ilmaeegu taga.

Ära anna kannikat enne käest kui päts käes on.

Ära arwa piigat palgest, waid wiisist.

Ära enne hurjuta kui weel hunti polegi.

Ära enne sulgi nopi kui lind käes on.

Ära hõiska enne kui üle mäe oled saanud.

Ära hüüa hunti, hunt tuleb kutsumata.

Ära hõiska purde peal, hõiska kui üle oja oled.

Ära kanna wett merde.

Ära katsu koera karwast, waid hambast.

Ära katsu kõrgemale lennata kui tiiwad kannawad.

Ära keeda mune, mida kana weel pole munenud.

Ära kiida enne hoost kui oled katsunud.

Ära kiida enne päewa kui ta juba looja läinud.

Ära kiida hunti karjakoeraks ega ullakut heaks lapseks.

Ära kiida iseennast, lase teised kiita.

Ära kiida silda enne kui koormaga üle saad.

Ära kiida suwet enne sügist.

Ära laida leiba ega kiida kõhtu.

Ära lase juttu wõita tööd, lase töö juttu wõita.

Ära looda teise peale nagu sikk sarwe peale.

Ära mine wägewaga waidlema ega suurega kohut käima.

Ära nahka enne müü kui karu käes pole.

Ära naera, ise sööd ehk sülitud kapsad ära.

Ära õmble jämedat kotti siidiga.

Ära peksta härga, härg läheb pekstes hullemaks.

Ära poo wana koera enne üles kui noor
haukuma hakkab.

Ära põlga esimest õnne ära.

Ära sülitä enne wana kaewu kui uus walmis.

Ära tantsi enne kui weel pulmas pole.

Ära unusta silmi koju, kui turule lähed.

Ära usu hundi juttu, hundil on hullud jutud,
karul kõned kawalad.

Ära usu suure saksa suud.

Ära wäsib äkiline, wastu peab pikaline.

Ära usu ilma, ilm ajab puru silma.

E.

Ees lukk, taga taba, wõti minu taskus.

Ega abi kännust ja kiwist saa, waid inimestest.

Ega amet leiba küsi, ega sepist seljas kanta.

Ega ema wits lapsele liiga tee.

Ega haigus (õnnetus) käi mööda puid, haigus
käib mööda inimesi.

Ega härjast jänest sünni.

Ega härjast kaht nahka saa.

Ega hunt hundi juttu usu, sest et kelmid
mõlemad.

Ega hunt hulgumist unusta.

Ega hunt iialgi oma pesa juures murra.

Ega iga pilli järele saa tantsida.

Ega jälge jalga panda.

Ega Jumala nimi kedagi riku.

Ega kahe käega enam tagasi saa, mis ühega
wälja wiskad.

Ega kaks ilma kolmandata jää.
Ega kingsepal saabast ja rätsepal kuube ole.
Ega kiri waleta, waid waletawad kirjategijad.
Ega koera siis söödeta, kui hunt karjas on.
Ega koer enne ujuma hakka kui jalad põhja
ei puutu.

Ega koer muidu haugu.
Ega kõht narrida ole.
Ega kõik kased ühepikkused kaswa.
Ega kõik lapsed saa Emajõe kaldale.
Ega kõik linnud korruga lendama saa.
Ega kõrts pole põrguhaud ega kirik taewariik.
Ega kuuse kännu peale kask kaswa.
Ega küsija suu peale lüüa.
Ega lakkudes kõht täis saa.
Ega lauta sellepärast laotada, et hobune
ära lõpeb.

Ega leib ole wõsast wõetud ega kase oksist
katkutud.

Ega Liisa Liisut tunne.
Ega kõik lumi lange lagedale.
Ega maa wilja sigita, waid taewas.
Ega mari enne maha lange kui küpseks saand.
Ega määritud ratas karju.
Ega mehe kübarat lükata, tüdruku pärg
lükatakse maha.

Ega meest pulma kutsuta, kukur kutsutakse.
Ega muna kana õpeta.
Ega muna pole targem kui kana.
Ega muidu taewasse saa kui waewa ei näe.
Ega naer nahka riku ega tühi jutt tükki wõta.

Ega nurisemine weel nahka riku.
 Ega nuumsiga seda tea, mis õueseale waewa teeb.
 Ega „ole terwe“ hobust toida.
 Ega õnn inimest ei otsi, inimene peab õnne
 otsima.
 Ega pajust palki saa.
 Ega paljas nõel taskus püsi.
 Ega „palju“ kõha tee ega „küllalt“ käsi riku.
 Ega pidu enne parane kui wõõrad ei wähene.
 Ega piimal üksi süüd ole, joojal ka.
 Ega selg kaera kaswata, ega mees nahatäiest sure.
 Ega siga kotis osteta.
 Ega soe konti riku.
 Ega sõda soola, leiba too.
 Ega söök meheta suhu jookse.
 Ega surm sõna ette saada.
 Ega surnud koer enam hammusta.
 Ega surnud wares enam lenda.
 Ega suu kulu.
 Ega suu sarwest ole.
 Ega talwe taewasse jää.
 Ega teist maksa enam uskuda kui silmaga
 näed (= kawala, petise kohta).
 Ega töö toida kedagi, kui õnne ei ole.
 Ega unest rõõska saa.
 Ega ühel kõrrel kaht pead kaswa.
 Ega hunt hunti murra.
 Ega waesel toitu walida pole.
 Ega wale waka alla jää.
 Ega waras lähe aeda ühe naire pärast.
 Ega wares walgeks lähe, kui ka küllalt pesed.

Ega wihm (lumi) taewa jää.
 Ei aita istumine, küll aitab astumine.
 Ei armu juurde aeta hirmuga.
 Ei asja eest ega teist taga.
 Ei hea tule ühelt poolt, kui teine ei tee head.
 Ei hullu külwata ega künata, hull sigineb isegi.
 Ei hunt enne karjast kao kui wiimane tall wiidud.
 Ei ilu peal wõi leent keeta.
 Ei kaht asja wõi korruga teha.
 Ei kahte head wõi saada.
 Ei kirikupäew wõlgu jää.
 Ei kõik mahu marjamaale, muist peab jääma
 karjamaale.
 Ei kõik ole mesi, mis tilgub ega tuli, mis wilgub.
 Ei kõik ole ööpikud, kes laulawad.
 Ei kuld kullale kahju tee.
 Ei kurg madalat metsa waata.
 Ei kusagil noka nõuu aita.
 Ei laulik laula rahata ega päästa keelt kilingita.
 Ei maial ole osa ega näljasel leent.
 Ei märjale maale ole wett tarwis.
 Ei naene naljalt teist lähe kiitma.
 Eineta ei wõi elada.
 Ei ole ette öeldud, mis taga tuleb.
 Ei ole tuli nii palaw, et aegamööda ei jahtuks.
 Ei ole kiwilla juurta ega latwa lainella ega
 weella oksa ega kallast keset jõge.
 Ei ole kõik kuldsed asjad kuld ega mustad
 muld.
 Ei ole kõik kuld, mis hiilgab.
 Ei ole igakord suurt tuld, kust suur suits tõuseb.

Ei ole kõik walged lambad, kes walget willa kannawad.

Ei ole nii uteke kui näost näitab.

Ei ole tööd, ei ole leiba.

Ei ükski amet ole nii halb, et meest ei toidaks, kui mees ise mees.

Ei ole ükski koht meie rikkuja, muud kui ise oleme.

Ei pill peret toida, pill toidab kõrtsimaid.

Ei riie meest ehi, mees ehib riiet.

Ei rutul ole rooga, ei majal ole magu.

Ei saa puust poega ega laastust last.

Ei see siga sigine, kes ei wingu wiissa.

Ei selge silm peta, aga tahmane tüssab.

Ei selg kaeru kaswata.

Ei sina tea, mis minu tua peal ega mina tea, mis su südames.

Ei söö kuningas kulda ega maamees mulda.

Ei söömal kubjast ole.

Ei talw anna, waid talw tahab.

Ei talw tule ühega ega lähe kahega.

Ei tohi teist enne kiita kui külimet soola ühes ära söödud.

Ei töö enne lõpe kui kaks kätt rinde peal.

Ei tõi nii ruttu lähe kui tuleb.

Ei ükski sünni targaks.

Ei wana wits kõlba enam wäädiks.

Ei wargus jää Jumala ees warjule.

Ei wiga ämmal, minijal mitu wiga.

Ei wiletsus hüüa tulles, küll hüüab aga minnes.

Ei wirgal puudu tööd ega laisal aega.

Ei wõi kahte surma surra.
 Ei wõi tütarlast enne tunda kui tanukand-
 jaks saab.
 Ei wõi sealt wõtta, kuhu pole pandud.
 Eksitus ei käi mööda kiwa, kända, waid
 mööda inimesi.
 Eks kange sõnni kohitsejat ka leita.
 Eks on oleks'i poolwenda, läks ua kaunaga
 Soome, sinna ta ka jäi.
 Eks ükskord puutu näpud ikka põhja.
 Elab õnne ulu all ja magab Maarja kaenlas
 (= kui kellegi käsi hästi käib).
 Ela ise, lase teisi ka elada.
 Elu hukas, lugu lakas, kõik asjad pilla palla.
 Elust surma pisut sammu.
 Ema edewus, tütre takistus.
 Ema hellitab, isa karistab.
 Ema karistab küll tüdarta, aga ei kaswata poega.
 Ema käib eel, tütar kõnnib kannul.
 Emamesilased torkawad kõige walusamini.
 Ema pilli tantsib pere.
 Ema pistab lapsele rinna suhu, aga ei pane
 meelt pähä.
 Emapiim kosutab, wõõras piim kahandab.
 Ema toimetab enne koitu, tütar magab kesk-
 hommikuni.
 Ema wäga wana, tütar liig noor.
 Enam andel jätku kui ahnel kõhtu.
 Enam teeb suur suikuja kui kaua magaja.
 Enam waewa ähkijal kui wäljapühkijal.
 Enam wana kasukas kui uus kuub.

Endine ei aita, kui praegune ei kõlba.
Endine lõpeb pea, kui uut peale ei panda.
Enneaegsed lapsed ei jää elama.
Enne ehita kaew, siis maja.
Ennem lähed ise kui et laiska käsed.
Ennem olgu walge leib* ja must hein kui
walge hein ja must leib.
Enne Jaagupit palu wihma, pärast tuleb isegi.
Enne mahtus põue, nüüd ei mahu õue.
Enne mõtle, pärast ütle.
Enne surma ei ole keegi tark.
Enne surma ei sure keegi. (ei tohi surra).
Enne surma sureb laisk laiskuse pärast.
Ennem saab külla otsast kui nälja otsast.
Enne töö tehakse, pärast palk maksetakse.
Esimene tütar eide tõttu, teine teise õe tõttu,
kolmas mitte kudagi.
Esimene wasikas läheb ikka aia taha.
Esimesel päewal wõõras armas, teisel koor-
maks, kolmandal haiseb.
Esiotsa petja tark, pärast see, kes petta saanud.
Esmalt weske, pärast weskelised.
Ettekartmine parem kui tagakahetsemine.
Ettesöödud leib on kibe.

H.

Habe kaswab kärmemini kui aru.
Habe mehe auu, tütar mehe kõrgus, naene
mehe nõuu.
Habe wanataadi ilu.

Haige (wigane) laps emale kõige armsam.
Haiget ei aita kuldasegi.
Haigus on surma käsk.
Haigus söötab ja joodab, aga ei lihuta.
Haigus toidab ise.
Hakka kana ees kumardama, siis hüppab
kana kuklasse.
Hakka peast kinni, saad sabasse.
Halb kaup haiseb.
Haledus ajab silmad paisuma.
Hall pea kisub haua poole.
Hallipead auusta, kulupead kummarda.
Hammusta üht sõrme, hammusta teist sõrme,
ühed walusad kõik.
Haned lähewad, hallad käiwad, luiged lähe-
wad, lumi tuleb.
Harakas alati sea seljas, ei näe keegi, hunt
ükskord, kõik karjuwad.
Harakas ei sünni waresega paari.
Haukuja koer ei hammusta.
Häbene hämarat, pühitse pimedat, siis saawad
head härjad.
Häbenemine ei teota tütarlast.
Häbi nii suur kui häbenetakse.
Häbi rääkida, waew wait olla.
Häda ajab härja kaewu, nalg hundi karja.
Häda ajab (õpetab) paluma, hea põli hooplema.
Häda ajal antakse härg, kui häda mööda, ei
härja händagi.
Häda ei anna häbeneda.

Hädaga peab kõik ära sööma, sealihad ja kanamunad.

Häda hull, ei mees.

Häda koolitab mehe targaks.

Häda kõige asja alustus

Hädalisel pole hända taga, tiitsal teed ees, pikalisel pead otsas.

Häda murrab ka raua katki.

Häda puis, häda mais.

Häda rääkida, häda rääkimata jätta.

Hädas leiab inimene wiis nõuu.

Härg pillab selle ühe korraga, mis sääsk umbes aastas.

Häid sõpru hädaajal läheb sada loe peale.

Härine kari ja mehine pere wõtawad wägisi Jumala käest.

Härjal hända waja, kui parmud wäljas (kiil kallal).

Härjamees saab ka sinna, kus hobusemees.

Härjad peawad ühes ikkes wedama.

Hea annab vähastki, paha ei anna paljustki.

Hea asi nõuab aega.

Head sõnad jahutawad rohkem kui külm wesi.

Head teod unuwad warsti.

Hea härg joob eiewakast, kuri ei joo kulbistki.

Hea härg sööma, werisarw wedama.

Hea hiirtel elada, (tantsida), kui kassi kodu pole.

Hea hõbe, kuld weel parem.

Hea ilm ei riku kuube ega kasukat.

Hea kerjata, kui kott käes.

Hea laps, hända waja, muidu läheb metsa hundiks.

Hea kiidab kaunist.

Hea laps kaswab witsata.

Hea laps, kes hästi tantsib, parem weel, kes paigal seisab.

Head last nähakse ukse taha, paha ei põlwe ettegi.

Heal ei ole iga, kurjal ei ole surma.

Heal ajal saadud, pahal peetud.

Hea lepikus lebada, parem põõsa all puhata.

Hea naene paneb 10 penikoormat pengi alla, paha wõtab.

Hea naene waese mehe warandus.

Hea oleks, kui oleks; parem, kui ei olekski.

Hea õlu näitab oma auu wälja.

Hea parema kannupoiss.

Hea peremees armastab koera.

Hea räägib paremat taga.

Hea sõna ei tee kahju.

Hea sõna leiab hea paiga.

Hea sõna parem kui 100 rubla.

Hea sõna sööb (wõidab) wõõra wäe.

Heategu leiab arwasti tänu.

Heategu leitakse eest.

Hea (kerge) teha, aga paha wastata.

Hea tehtud aegamööda, pea tehtud pilla, palla.

Hea inimene tuleb isegi, paha ei tule paludeski.

Head inimest tuntakse hälli, kurja weel kotigi sisse.

Head mäletatakse heaga, kurja kurjaga.

Head sõbrad häda sees nagu suled tuule käes.
Heal lapsel mõnda nime (palju nimesid).
Heal tööil käib kasu kannul.
Heinamaa on põllu peremees.
Heldel ei ole helmeid, sitkel on siidi.
Herits kiidab ennast, õige mees teist.
Hilja on saksa rutt.
Hilja saab ilusaks, pea saab pilla, palla.
Hilp ees lööb taluka taga surnuks.
Hirmuta kaswab, auuta elab.
Hobune ei pelga lööki, hobune pelgab sööki.
Hobune ei wea, kui tee ei wea.
Hobune komistab nelja jala peal, miks mitte
inimene kahe peal.

Hobust sööda kui wenda ja kõida kui warast.
Hoi a ise, hoiab Jumal ka.
Hoi a suu kinni, süda jahtub ära.
Hoidjal osa, kaitsjal kasu.
Hommikul kiida aset, õhtul ilma.
Hommikune töö kuld, õhtune muld.
Homseks hoi a leiba, aga mitte tööd.
Hoobelda kergem kui (maksta) teha.
Hoolas ettevaatamine pistab õnnetuse silmad
välja.

Hooletu mees hobuseta, laisk naene lammasteta,
Hooletus ees, õnnetus taga.
Hooletus ja õnnetus on seltsimehed.
Holetus on laisa ema.
Hooletus orja ema, laisk ei pea leiba kinni,
wirgal kõht ja kott on täis.

Hoolikas kerjab, laisk pöörab päkad vastu taewast.

Hoolsale maksetakse hinda, maidale malka.

Hoolsam kodu, auusam ahju peal.

Hoone nurk wõtab leiba, põllu nurk annab leiba.

Hõiska siis, kui mäele saad.

Hõlpsasti tuleb, hõlpsasti läheb.

Hukka läinud head humalad, kahju kallist linnastest.

Hulga maa peal läheb tihane mõtuseks.

Hulk teeb hulga töö.

Hull kiidab orjatööd, laisk kiidab lapsetööd.

Hullul sõnad huulte peal, targal hammaste taga.

Hullu karjase kannikas süüakse ikka ära.

Hullu koera ei tohi uskuda.

Hundil hundi õnn.

Hundil üheksa mehe meel ja ühe mehe rammu.

Hundi sööki ja saksa lööki ei maksa naerda.

Hundist ei saa muud kui nahka.

Hundist ei saa õuekoera.

Hunt ajab küll karwa, aga ei jäta ametit.

Hunt ei ole iial nii suur kui hurjutatakse.

Hunt hoiab ikka metsa poole.

Hunt jääb hundiks, kui teda ka wagaks lambaks nimetad.

Hunt kaotab karwa, ei kaota hammast.

Hunt murrab ka loetud lambaid.

Hunt põgeneb kurja koera eest.

Hunt sööb eluaja oma naha peale.

Hunt tahab hurjutamist, raha lugemist, saks palumist.

Hunt unustab, koer mäletab.
Hüüa hunti nime pidi, küll ta tuleb karwa pidi.
Hunt üle aia hüpates on suurem kui hobune.

I.

Iga aeg küsib oma tööd, tegu (tööd taga).
Iga algus on ränk.
Iga asi tarvitab oma aega.
Iga jalg teeb isejalgi.
Iga king wajutab oma jalga.
Iga koer kergitab oma saba.
Iga kord ei ole wiga joogis, mõni kord ka wasikas.
Iga lind haub oma muna, kägu wõtab teise oma.
Igal inimesel omad head ja wead.
Igal asjal kaks otsa.
Igal koeral luba oma majas haukuda.
Igal linnul iselaul, igal maal isewiis.
Igal linnul oma pesa armas.
Igal mehel isemõtted.
Igal nõmmel isenimi, igal marjal isemagu.
Igal perel isewiis, igal talul isetaba.
Iga mari pole masikas.
Igal pool hea, kodu kõige parem.
Igamees kiidab ennast, rebane oma saba.
Igalühel kaswawad küüned omale poole.
Igalühel oma armas.
Igamees kiidab oma kapsaid.
Igamees kiidab oma, waene kotti.
Igamees oma seltsiga.

Igamees omaga, waene sant kotiga.
Igamees on takka tark, ette ei tea keegi.
Igamees teab, kus tal king pigistab.
Iga päew toob isetööd.
Igasse kotti ei heideta ega igale palujale ei anta.
Iga sitika lendamise pärast ei lähe veel
päike looja.
Igas talus oma taar.
Iga töö ajab oma aega taga.
Iga uus ratas jookseb raskelt.
Igaüks käib oma rada, saadan keedab oma pada.
Igaüks oma poole, siku sarwed selja poole.
Igaüks oma õnne sepp.
Igaüks teab ise, mis ta teeb ja mis ta sööb.
Igapäev ootus kui lootus.
Iga wili saab omal ajal küpseks.
Ikka abi saab, kui arstitakse.
Ilma ei saa soojaks kütta.
Ilma suud ei jõua ükski sulguda.
Ilmatark teistele, oskamata enesele.
Ilm õpetab inimese, raske koorm hobuse.
Ilm teeb, ilm sööb.
Iluga ei elata, punaga ei keedeta pudru.
Ilu ei panna patta ega kaunidust katlasse.
Ilu maksab sada rupla, tegu ei tengagi.
Iluga ei keedeta leent, karwaga kapsaid.
Ilus hobune, ilusad waljad.
Ilus nägu, paha tegu.
Ilus õun, uss sees.
Inimene ei kaswa karistusest.
Inimene läheb aasta wanemaks, kaks targemaks.

Inimene läheb õnne peale, sikk sarwe peale.
Inimene läheb wanemaks, tõbi nooremaks.
Inimene mõtleb, Jumal teab. (aitab, juhib).
Inimene nina otsa näeb, ea otsa ei näe.
Inimene on loodud tööd tegema, lind laulma.
Inimene on ukse teinud, aga uks ei ole
inimest saanud.
Inimene õpib nii kaua kui elab.
Inimene peab enam mõtlema kui rääkima.
Inimene püüab ikka suuremat suutäit kui
suhu mahtub.
Inimene püüab raha, raha hinge.
Inimene saab töö eest, lind laulu eest.
Inimese nägu ununeb, teod ei unune.
Inimese tahtmine on ta taewariik.
Isa kogub, poeg pillutab.
Isa kuri, ema kuri, weel kurjem wenna naene.
Isa olgu sikk ehk sokk, kui aga ise mees olen.
Isa, pea kübar peas kuni elad laste seas.
Isa saab küll naese, aga lapsed ei saa ema.
Isa sepp, poeg sepp, poja pojast saab mitu seppa.
Ise ees, ise rees, ise ree pära peal.
Ise mees, ise mehike.
Ise tarkus, ise kawalus.

J.

Jaagupi päewani salwe, pärast Jaagupit sal-
west välja.

Jaagup külwab heina liiwa, Laurits raudnaelu.

Jaan joob piima, Jaagup lakub kaks, Laurits
wiskab lakka hoopis.

Jagajal jääwad sõrmed paljaks (paljad näpud).
Jalahoop surmahoop.
Jalg seina, hambad warna.
Jämedale pakule jäme talb.
Jää käriseb kuni murdub.
Jänes teeb öösel rohkem jälgi kui lammas
kogu suwel.
Järw küla iluks, tüdruk maja iluks.
Jonn on Jumalast loodud.
Joonnut tuntakse jalust.
Jooda meest, küll mees näitab oma taba.
Joodik sööb, joodik joob, joodikule Jumal
annab ka.
Jõudu mööda igauks elab.
Julge koer müüb wahel naha.
Julge pead toidab, arg suretab.
Julgele hundile tuleb pea ots.
Julgus ei aita Jumala wasta.
Julgus ei warja sõjameest surma eest.
Julgus on suurem kui wägi.
Julgus tõstab, julgus tapab.
Jumal andis, Juudas wõttis.
Jumal ei jäta head tööd tasumata.
Jumal ei lase pikka puud taewani kaswada.
Jumal hoidku sõprade eest, waenlastega saab
isegi walmis.
Jumal hooletumaid ei hoia ega laisku toida.
Jumal jagab igaleühele oma osa.
Jumal ja kohus üle kõikide.
Jumal kuiwatab märja sāngi, Maarja walgeks
wirutab.

Jumal maksku seda (sinu) tööd, selle kannab
kass sabaga metsa.

Jumal kõrges, kuningas (keiser) kaugel.

Jumal suus, saadan südames.

Jumala arm on lai.

Jumala sarwes on ikka rohtu.

Jumala teenistus on suurem kui inimeste töö
(talitus).

Jumala wäel ei ole wäsimust.

Jumal pidagu tulukest pios ja kaitsegu kamalus.

Jutt suurem kui asi.

Jutt tuleb jutust, kõne kõnest.

K.

Kaaren kaarna silma wälja ei noki.

Kaaren lepib kaarnaga.

Kaarna sulega kirjutatakse kohtukirjad.

Kadedada kari ei kaswa.

Kadedada koda ei suitse, õela auu ei õitse.

Kadedus katkub oma kana.

Kadedus kaabib iseennast ja ihnus imeb ise
oma rammu.

Kade langeb ikka iseeneese mõõka.

Kaerul püütakse, piitsaga sõidetakse.

Kaewa mulda, siis saad kulda.

Kaewaja härg kaotab sarwe.

Kahele surra liig, kolmele elada wähä.

Kahel ikka kahe nõuu.

Kahe pere koer ei saa elades kõhtu täis (süüa).

Kaheksaastane kaunis karjus, üheksane ju
ülihea.

Kahju ei tule, kell kaelas.

Kahju ja õnnetus ei sõida kellaga.

Kahju õpetab mehe kawalaks.

Kahju päästab silmad lahti.

Kahju teeb targaks.

Kaks kassi ei sünni ühte kotti.

Kaks kolmat ei jäta.

Kaks kõnelewad, kolmas olgu wait.

Kaks kõwa kiwi ei jahwata head jahu.

Kaks leekuningat ei mahu ühe katuse alla.

Kaks silma ulatawad kaugemale kui üks.

Kaks uhket ei wõi üheskoos käia.

Kala ei ela kuiwal.

Kala otsib, kus sügawam, inimene, kus parem.

Kala püütakse mõrraga, tütarlaps kihladega.

Kanadega magama, kukkedega üles.

Kanad õrrel, laisad tööil.

Kana otsid, muna kaotad.

Kannataja näeb kaks.

Kapsad ei kaswa kastmata.

Kari kaitseb karja.

Karjatee peal ei kaswa rohtu.

Karukasukas ei karda külma.

Karu kõige kangem, rebane kõige kawalam.

Karul kaheksa mehe rammu ja ühe mehe meel.

Karust saab mängimees, hundist ei muud kui
hulguja.

Kassi keeles 8 tõugu surmarohtu, koera keelel
9 tõugu ohtu.

Kassi pärast ei minna kalaranda ega saba
loru pärast laadale.

Kass ja koer ei lepi iial kokku.

Kass paneb saba pandiks.

Kass sööb kaua hoituse, hiir sööb pikalt peetuse.

Kaste on wihma karjapoisike.

Kasu leitaks kase okstest, wilja metsa witsadest.

Kaswab saak, kaswab himu.

Katsudes kaswab rammu, waadates himu.

Katus maja iga.

Kaua kits kiitusega elab.

Kauaks lühikest laulu laulad wõi waese wara
jagad.

Kaua tehaks kaunikene, pea tehtud pilla, palla.

Kauaks sant kotiga wiha peab; läheb kott
raskeks, wiskab maha, läheb ise külasse, wõtab üles.

Kaua seisab koera kaelas worst ehk narril
hea asi.

Kaugelt kägu kuulus.

Kauple kui juut, maksa kui saks.

Kaup wanem kui meie.

Kawalale kannikas, narrile naeru.

Kawalus ja himu on wennad.

Käbi ei kuku kannust kaugele.

Käed annawad, küünarnukid kisuwad tagasi.

Käed teewad tööd, pea toidab.

Käsk wanem kui käsutäitja.

Käsi peseb kätt ja kaks kätt pesewad palet.

Käsi puusas, täi taskus.

Kätel otsid, jalal leiad.

Keda ei tunnetata toimis, seda ei silmata siidis.

Keda õpetus juhatab, seda nuhtlus ei sunni.
Keegi ei keeda auu pärast leent ega tee ilu
pärast kalja.

Keegi ei sõida enne wärawast läbi kui wäraw
lahti.

Keel libe, meel tige.

Kehwast suwest tuleb lahja sügise.

Kehwuse pada keedab kesi.

Kel amet, sel leiba.

Kel anda, sel wõtta.

Kel hool, sel koor.

Kel jänu, sel jalad.

Kel käed rüpes, sel nälg kõhus.

Kel kukur, sel kohus; kel wägi, sel wõimus.

Kel kohus, sel õigus; kel õigus, sel wõimus.

Kelle katuse all, selle wõimuse all.

Kelle küüned külmetawad, küll see kindad
kätte wõtab.

Kel lauda sees, sel lauda taga.

Kellele Jumal ameti annab, sellele annab ka
mõistust.

Kelm tüssab kõiki, olgu sõber wõi naaber.

Kelm kiidab ennast, õige mees teisi.

Kelm petab kelmi.

Kel nälg, sel jalad.

Kel õnn, see elagu; kel terwis, see tehku
tööd.

Kel palju kirpa, ei tunne enam nende söömist.

Kel pikk saba, laseb saba pikalt joosta.

Kel pole kaasat, see wõtab kassi.

Kel pole tööd, otsib tööd.

Kel raha, sel sõpru.
Kel suur tulek, sel suur minek.
Kel tarkus peas, sel ohjad käes.
Kelle jalg tatsub (astub), selle suu matsub.
Kelle käsi liigub, selle suu maigub.
Kelle laps, selle nimi.
Kelle leiba ma söön, selle laulu ma laulan
(selle pilli tantsin).
Kelle sõna kuuled, selle sulane oled.
Kellest okas peab saama, on ju warakult teraw.
Kellest süda täis, sellest räägib suu.
Kelle tubakas, selle tuli.
Kerge maha kukuda, raske üles tõusta.
Kes aega wiidab, see aega saab.
Kes ees, see mees.
Kes argipäew hästi, see aru korra halvasti.
Kes ei mõista kannatada, see ei mõista elada.
Kes häda otsib, leiab häda.
Kes hästi määrib, see hästi sõidab.
Kes head otsib, parema leiab.
Kes heaga ei kuule, peab kibedaga kuulma.
Kes hobuse ostab, see nina tõstab.
Kes hobusetä, see hooletä, kes paaditä, see
paha ilmätä.
Kes hoiab, ei õhka.
Kes hoonet ei ehitanud, arwab seinad maast
kaswawat.
Kes hundil aitab murda, selle hunt wiimaks
murrab.
Kes ei sünni sauna, ei sünni mõisa.
Kes ei taha paluda, seda saata merele.

Kes ei saa süües kõhtu täis, ei see saa lakkudes.
 Kes ei täna piskust, ei täna paljust.
 Kes ei tee silmi lahti, peab kukru lahti tegema.
 Kes enne koitu kobistab, see wara leiwame-
 heks saab.
 Kes enne nii tark on kui pärast.
 Kes enne weskele tuleb, enne järke saab.
 Kes igapäew tahab ilus käia, ei saa arwagi
 kena käia.
 Kes iga põõsa alt otsib, see wiimaks ussi leiab.
 Kes kahju kardab, (see kasu ei leia) õnne
 ei leia.
 Kes kannatab, see kaua elab.
 Kes kardab, see ei kahjatse.
 Kes karja ei kaitse, see leiba ei maitse.
 Kes kassi (koera) hända kergitab kui ei kass
 (koer) ise.
 Kes kassile kala ehk waesele wiina annab.
 Kes kaua magab, sel koer kingad sööb.
 Kes kaua ootab, kauni saab.
 Kes kaugel käib, palju näeb.
 Kes käib, see komistab.
 Kes keeldu ei kuule, peab kahetsema.
 Kes kellaga lehma otsib, see ronisaba saab.
 Kes kibedat kannatab, see magusat maitseb.
 Kes koera ei sööda, söödab warast.
 Kes koerust teeb, see kolkida saab.
 Kes kooleb, koju läheb, kes elab, ette puutub.
 Kes kopikat ei korja, see rublat ei saa.
 Kes korjab, see leiab.
 Kes korra ennast kõrwetand, kardab tuld.

Kes korra ümber toa käinud, on targem kui see, kes maas istub.

Kes kõige pärast naerab, naerab kõige paremini.
Kes kõik pühad ära peab, see kõik naljad ära näeb.

Kes kõik sood solgib, see kõik marjad maitseb.
Kes kõikide meele pärast tahab olla, ei jõua kellegi meele pärast olla.

Kes kõneleb, see külwab, kes kuuleb, see lõikab.

Kes kõneleb, sel õigus.

Kes kõwerust külwab, wiletsust lõikab.

Kes kutsumata tuleb, see palumata läheb.

Kes kuulmata sandi pärast kahte jutlust peab!

Kes külje kõrwetanud, tunneb tule.

Kes küsib waese walust ehk kerjaja tühjast kõhust.

Kes läheb ära raagude eest, läheb risu hunniku peale.

Kes leplik heaga, see leplik pahaga.

Kes liig palju mõtleb, jõuab wähe ära teha.

Kes magab, on waene.

Kes mees siin, see mees seal.

Kes mees sööb, see mees lööb (teeb).

Kes mees ühest, mees teisest.

Kes naesterahwast pahandab, see elu õnne kaotab.

Kes noore härjaga künnab, künnab kõwerad waod.

Kes noorelt nobe, see wirk wananagi.

Kes noores põlwes ei külwa, näeb wanuses
nälga.

Kes õigust laidab, teotab iseennast.

Kes palju laenab, pea leinab.

Kes palju lobiseb, palju waletab.

Kes palju näeb, palju õpib.

Kes palju teeb, see palju saab.

Kes palju walib, pahema saab.

Kes pandib, see sandib.

Kes paremat otsib, pahema leiab.

Kes piskuga ei mõista elada, ei saa paljuga
ammugi läbi.

Kes pika puu laseb taewasse kaswada.

Kes põldu toidab, seda toidab põld jälle.

Kes püüd läheb püüdma, kaotab kana.

Kes sind naerab, sealt mine mööda, kes sind
kiidab, seal pane silmad taskusse.

Kes siis wirga wara sööb, kui laiska maa
peal pole.

Kes supiga suu põletand, puhub ka wee peale.

Kes sõuab, see jõuab.

Kestab isa eaks ja poja põlweks ja tütrele
weel tükiks ajaks.

Kes targem, see tasugu, sõnaseppa seletagu,
kellel palju, pangu peale, kellel liialt, lisagu.

Kes tegi? Ise tegi.

Kes teise tööst tüdib ehk teise waewast wäsib.

Kes teisele auku kaewab, ise sisse langeb.

Kes tera ei kogu, wakka ei saa.

Kes teab, mitu tuult jalge all on.

Kes tööd taga ei aja, seda ajab töö taga.

Kes tööd teeb, leiba leiab.
Kes tööd teeb, mustaks saab.
Kes tööd teeb, on rikas ja nõid.
Kes tööd teeb, see rõõmu näeb.
Kes tuult külwab, see tormi lõikab.
Kes tütre tahab saada, peab ema meelitama.
Kes waest last lööb, selle käed lähwad lämpi.
Kes waest last warule kutsub ehk puujalga
pulma.
Kes waletab, see warastab.
Kes wana ei paika (lapi), see uut ei saa.
Kes wanast koerast enam linnukoera kaswatab.
Kes wanemate sõna ei taha kuulda, peab
wasikanahka kuulma.
Kes wara üles tõuseb, leiab wara õnne.
Kes warga eest wõib seista.
Kes wäljas kassike, kodu koerake.
Kes wirga wilja sööb, kui laiska maa peal
ei ole.
Kes wõib ilmasuu ja rahwamokad kinni panna.
Kewade kutsub adrad põllule ja linnud laulule.
Kewadene muda enam kui sügisene sööm.
Kewadene päew, sügisene nädal.
Kewadene wesi tark, sügisene loll.
Kewadene wihm kosutab, sügisene kaotab.
Kewadene wõõras läheb tühja kõhuga koju
(= kui puudus majas).
Kibemest tuli, sõnast tüli.
Kibe sõna kihutab wihale.
Kidsil kintsud külmetawad, ahnel suu ammuli.
Kiitus on rumalate lõks.

Kindel kaup keelab tüli.
Kingitud hobuse suhu ei waadata.
Kinkija on surnud, kinkija poeg elab ja selle nimi on: osta.
Kippujale, kappajale ikka jääb, ilma istujale ei midagi.
Kirik kesket küla.
Kiwi ei jahwata ühe poolega.
Kiwi ja kännu eest wõib ennast hoida, aga mitte kurja inimese eest.
Kiwisüld kergem mõõta kui kokku kanda.
Kiida koerale lihasööki.
Kiida õnne, kui kitsikusest pääsed.
Kiida päewa, kui magama lähed.
Kiiwit toob kinda täie, koowit koorma täie, kurg kuhja lagedalt.
Kodu kooruke parem kui wõileib wõõrusel.
Kodu kuld, mujal muld.
Kodu kuulsam, ahju taga auusam.
Kodu parem kui pidul.
Koer ajab küll karwa, aga ei jäta ametit.
Koeral kohus järel, miks mitte inimesel.
Koeral koera tembud.
Koera petetakse leiwaga.
Koer ei küsi nuga.
Koer ei wiiksata, kui kondiga wisatakse.
Koer elab kiitusest, mitte inimene.
Koer haugub kuni hammustab.
Koer haugub kuni külaline tuleb.
Koer haugub selle ukse ees, kelle käest süüa saab.

Koer ja kass on alati tülis.
Koer kaswab, hambad kaswawad ka.
Koer magab heinte peal, ei söö ise ega anna teistele.

Koer saab ikka koera palka.
Koer seisku karjase, poiss peremehe poolt.
Koer siin, koer seal.

Koer sööb oma okse ära.
Koera kästakse, koer käsib saba.
Koera nahale sünnib koera hammas.
Kogujal pillaja kannul.

Koht ei tee inimest auusaks, inimene teeb koha auusaks.

Kohtukäik kurnab raha kukrust ja kustutab tule paja alt.

Kohtuleib ja apteegi rohi on mõlemad kallid toit.

Kohtuüksed on laiad sisse minna, aga kitsad välja tulla.

Kohus kestab, ülekohus kaob.

Kohus nõnda kui mõistetakse, õigus nõnda kui tehakse.

Kohus on kolm päewa wanem kui maailm.

Koit õues, kott kaelas; walge õues, wagu taga; pime õues, piits peos.

Koka moka tilgub raswa.

Konnad head küll, kui kalu ei ole.

Konn krooksatab ka, kui jalaga peale astud.

Konn krooksub kewadel.

Konn saab mättale, aga ei mõista mättal olla.

Konn tahab härja suuruseks saada.

Kook ei täida üksi kõhtu.
Kook tahab koort, sepik selget, kakk kaunist,
pudru parast.
Kopik hoiab rupla.
Kopika eest asja, rubla eest kära.
Kord aitab korda.
Korja õigel ajal, siis wõtta häda ajal.
Kosuta põldu, siis annab leiba.
Kott olgu ikka enesest, saadagu põrsas, kust
saadakse.
Kõht isand, sina ta sulane.
Kõht kõige kurjem kubjas taga sundimas.
Kõht täis, meel hea; mis waja, see warna
otsas.
Kõht teab paremini kui kell oma aega.
Kõht waewab kehwa enam kui rikast.
Kõige ilusamad maasikad nopitakse kõige
warem.
Kõige parem perenaene see, kellest kõige
wähem räägitakse.
Kõige puhtam kuld on kõige raskem.
Kõik ajab oma aega taga.
Kõik ei ole mesi, mis magus.
Kõik ei ole saamapäewad, muist on ikka
söömapäewad.
Kõik ei ole tuid, kes lendawad ega ööpikud,
kes laulawad.
Kõik erned ei kee korraga pehmeks.
Kõik inimesed ei ole ühe weega ristitud.
Kõik katsetöö on raske.
Kõik kaunad ei kaswata iwi.

Kõik kosilased on rikkad.
Kõik kõrred wihkawad pärast küünlapäewa talwet.
Kõik kurjad kositakse, kõik wiletsad wiiakse, tõbealased ei wii keegi.
Kõik kutsikad ei mahu ühest kausist sööma.
Kõik maa ei kannu igasugu wilja.
Kõik omal ajal.
Kõik pilwed ei anna wett.
Kõik sügised ei ole salwe täitjad.
Kõik warandus ei aita surma wasta.
Kõikumata õnnel ei ole kõit tarwis.
Kõrdiga ei saa kaugemale kui üle aia, pudruga pääseb teise peresse.
Kõrgemale ei wõi lennata kui tiiwad kannawad.
Kõrtest kubu korjatakse.
Kõrtsi penk on tõrwane.
Kõrts kuradi kabel.
Kõwa jutt jääb kõrwu, sala jutt läeb sauna.
Kõwer käsi teeb ukсед lahti.
Kubjas kuri, wikat nūri.
Kubjas on keskel (= kõht).
Kudas hind, nõnda kaup.
Kudas jõud, nõnda koorem; kudas saak, nõnda maksud.
Kudas kana, nõnda muna.
Kudas karjane, nõnda kari; kudas walgus, nõnda wari.
Kudas känd, nõnda käbi.
Kudas känd, nõnda wõsu; kudas mänd, nõnda kasu.

Kudas käsi teeb, nõnda kael kannab.
Kudas küla minule, nõnda mina külale.
Kudas küli, nõnda wili (lõikus).
Kudas lind, nõnda laul.
Kudas lükkad, nõnda läheb; kudas tõmmad,
nõnda tuleb.
Kui ametmees magab, amet warnas, kui põllu-
mees magab, kaswab wili põllul.
Kui ei wõi parata, peab laskma karata.
Kui enne Maarjapäewa härg räästa alt juua
saab, ei saa pärast Maarjapäewa kana nokka kasta.
Kui häda kõige suurem, abi kõige lähem.
Kui hea andja annab, kuri tõbinegi wõtab wastu.
Kui isa sureb, siis ema kōduneb.
Kui juhmi käsi hästi käib, läheb juhm katusele
jooksma.
Kui Jumal annud rikkust, siis Juudas jagand
sitkust.
Kui Jumal loob lolli, annab ta ka molli.
Kui ju pooleks rikkaks saab, on kerge täiesti
rikkaks saada.
Kui kaew tühi, on wesi kallis.
Kui kaks kauplewad, waadaku kolmas kaugelt.
Kui kaks muna pärast tülis, pistab kolmas ta
suhu.
Kui kaks nina pidi koos, siis kolmas ham-
maste wahel.
Kui kala mõrras, tahab wälja; kui wäljas,
tahab sisse.
Kui Karusepäew kuiw, tuleb tahe sügise.
Kui kassid kisuwad, siis hiired hüppawad.

Kui kont terve, küll kont liha kaswatab.
 Kui kõht täis, ei maitse leib.
 Kui küüt kurdab, on leib otsas.
 Kui laastu on, siis pada ei külmeta.
 Kui laps kaewu langenud, tehtakse rakked
 ümber.
 Kui last karistad, siis ära pärast kahetse.
 Kui läheb tütar tuasta, läheb töö tuasta.
 Kui ligi, siis purskab, kui kaugel, siis ammub.
 Kui Mart kapsib kasukaga, siis Kadri ripsib
 riidega.
 Kui mees joo, põleb pool maja, kui naene
 joo, terve maja.
 Kui oled üle koera astunud, astu üle saba ka.
 Kui on lapsi leiwasööjaid, siis ka lapsi laastu-
 toojaid.
 Kui otsas, siis hooleta, kui watsas, siis waewata.
 Kui õnnetus hakkab tulema, tuleb ta uksest
 ja aknast sisse.
 Kui palju patusel head waja on.
 Kui peremehel heinu, siis härg adral.
 Kui peremehel leiba, küll Jumalal aega.
 Kui peremees kottu ära, siis wiis waja.
 Kui põrsast pakutakse, pea kotisuu lahti.
 Kui puudus käes, siis leib kõige parem roog.
 Kui raha loetakse, mine wälja, kui tööd teh-
 takse, tule ligi.
 Kui raha räägib, on ilm wait.
 Kui saapaõigus kadunud, ei kölba pastliõigus
 ühtigi.
 Kui sa ei nühi wikatit, nühib wikat sind.

Kui sandil midagi ei pea olema, kaotab ta kanniku kotist.

Kui sant saab, saab juht ka.

Kui sant sauna saab, tahab ta ka lawale saada.

Kui sul enesel tiiwu ei ole, ei tõsta wõõrad tiiwad sind lendu.

Kui teed hea maha, pane parem ümber; hea wäraw põlluheaks.

Kui töö lõpeb, lõpeb leib.

Kui tööd teed, tee, et tänatakse.

Kui tuleb murd muile puile, tuleb katk ka kadakaile.

Kui tunned, kes teine on, pane tähele, kes ise oled.

Kui wiga näed laita, siis tule ja aita.

Kui wõõras nahk ees, lõikab kahe kaustatäie, kui oma, ei lõika rihmakestki.

Kuiw aasta ahtra lehma eest, nälg jätab üsna ilma.

Kukel ei ole kure jalgu tarwis.

Kukur ikka kollane, selge taewas sinine.

Kuld kullaga, muld mullaga, õige mees õnnega.

Kuldne wõti wõtab kõik ukсед lahti.

Kuld paistab sopa seest isegi wälja.

Kuld pöörab kuninga meele.

Kulla nägu, mulla magu.

Kudas maa, nõnda marjad (mood).

Kudas mees, nõnda palk.

Kudas metsa hõigatakse, nõnda mets wasta kostab.

Kudas mõtted, nõnda teod.

Kudas paik, nõnda pruuk.
Kudas pakk, nõnda talb.
Kudas pea, nõnda kübar.
Kudas peremees, nõnda sulane.
Kudas põldu harid, nõnda põld sulle tasub.
Kudas pütt, nõnda kaan.
Kudas rahwas, nõnda riie, kudas maa, nõnda usk.
Kudas sa looma toidad, nõnda ta weab.
Kudas saun saadud, nõnda saun mingu.
Kudas siga, nõnda küna.
Kudas söödad, nõnda lüpsad (sõidad).
Kudas saadud, nõnda söödud.
Kudas sina mulle, nõnda mina sulle.
Kudas tamm, nõnda tõru.
Kudas tibu, nõnda terwis; kudas arst, nõnda abi.
Kudas töö, nõnda palk.
Kudas tulnud, nõnda läinud.
Kudas wakk, nõnda kaas.
Kudas wanem eel, nõnda laps järel.
Kuhu tuul tuiskab, sinna hange ajab.
Kuninga juures suur kui heinakuhi, saab siia,
ei saa piipu panna.
Kuningas ei söö kulda ega maamees mulda.
Kurg waatab üle madala aia.
Kuri ei karda Jumalat ega inimesi.
Kuri keel on terawam kui nuga.
Kuri koer kaitseb kõige paremini karja.
Kuri koer õue hoiab.
Kuri kuu kummuli, hea kuu seliti, soe kuu serwiti, kül m kuu küliti.

Kuri mees wananeb paremaks, kuri naene pahemaks.

Kuri nutab kadeduse pärast, hea rõõmu pärast.

Kuri tuleb kutsumata.

Kuri wõtab kulbist, paha pajast.

Kurja hea wasta on maailma wiis.

Kurja keele eest ei pääse kuhugi.

Kurjateo hääl käib maad ja mered läbi, heategu jääb waese sauna.

Kurk kulutab rohkem kui käed teeniwad.

Kus aset ei ole, ei ole ka asja; kus ei ole hirmu, seal ei ole armu.

Kus ei ole kaebajat, ei ole kohtumõistjat (kohut).

Kus haige, seal käsi; kus arm, seal silm.

Kus härga tapetakse, seal weri tilgub.

Kus kaks koos, seal kolmas suus.

Kus kasu ei kaswa, seal ei maksa waewagi.

Kus keeletu pääseb, kui meeletu peale paneb.

Kus kiitust, seal laitud.

Kus koeral kodu ehk hundil öömaja.

Kus konn saadud, seal konn söödud.

Kus koorm langeb, sinna ründed jääwad.

Kus kõnelejaid, seal kuulajaid.

Kus kuub läheb, sinna lähwad nõöbid ka.

Kus lammast niidetakse, sinna langeb willu maha.

Kus lind lendab, sinna suled langewad.

Kus lõoke rammutab, seal ta ka ammutab.

Kus luid laudas, seal lauda taga ka.

Kus mägi, seal mõis, kus kungas, seal kõrts, talud soo ja raba sees.

Kus naene narakas, seal lastel kaltsud kaelas.
Kus odra iwa, sinna ei mahu rukki iwa.
Kus on hãrga, seal on sõrga.
Kus õhtu, seal õõmaja.
Kus paks läheb, läheb wedel ka.
Kus palju koos, sinna kogub veel juurde.
Kus palju päid, palju mõtteid.
Kus puid raiutakse, langewad laastud mõle-
male poole.
Kus punane härg maganud, tunnukse aset
üheksa aastat.
Kus raiska, seal kaarnaid, kus warandust, seal
wargaid.
Kus rublad ees, sinna weerewad rublad juurde.
Kus sopp rattast jääb.
Kus suitsu, seal sooja.
Kus surm, seal muld.
Kus tegijaid, seal nägijaid.
Kus tööd, seal leiba.
Kus tuli, seal suitsu.
Kust tuul, sealt meel.
Kust wõetakse, sealt wäheneb.
Kus wai pääseb, kui nui pihta annab.
Kus warblasi on, sinna lendab warblasi veel
juurde.
Kus wãhe tuld, seal palju suitsu.
Kus wiljawihud puuduwad, seal rabatakse õlgi.
Kutsu kurge, käsi kãrge, ära kutsu talwikest,
talwik kuri taplema.
Kutsumata wõõrad, teadmata roog.
Kuu kehib kuiwa, päew sapib sadu.

Kuulmas tõsi, nägemas wale.
Kuulus kuninga tõbi ja waese mehe taar.
Kuus wiga, seitsmes surm.
Külaleib maitseb magusam kui oma.
Külasöömad künniksele, oma söömad otsekohe.
Küll asi wõib weel teisiti minna.
Küllap ikka õue linna teed.
Küll häda õpetab sandi lugema.
Küll härg jänese tabab, kui ei enne, siis katlas.
Küll Jumal näeb ilma näitamata ja kuuleb ilma kuulmata.
Küll Jumal rikkast rinnust kinni peab nii kaua kui waene järele saab.
Küll kaasik kaswatab ja paju paenutab.
Küll katsub, kas puunoaga kulda wõib lõigata.
Küll koer koera tunneb.
Küll koer koju teed leiab.
Küll koer peremehe ära tunneb.
Küll leib saab sööja, sai sõtkuja.
Küll mees oma mehe tunneb.
Küll nõid nõuu leiab, kui poeg wõlla wiiakse.
Küll pikk aeg waagub korra hauale.
Küll pikk päew jõuab õhtule.
Küll walge ära sööb, mis must kokku paneb.
Küll wasika nahk wiiakse turule niisama nagu härja nahk.
Küllus ajab uhkeks.
Külm ajab käed põue.
Külm ajab mehe reelt maha, istub ise peale.
Külm kisub kindad karmanist wälja.
Külm paneb lindude aidaukse lukku.

Külm teeb jalad alla.

Külm teeb wete üle sillad.

Külwa head, siis kaswab head.

Kündjal ei puudu maad ega sõudjal wett.

Küsija suu peale ei lööda, wõtja käe peale lüüakse.

Kütt läheb metsa, pange pada kummuli; kalamees läheb kalule, pange pada tulele.

Küünlakuuse sula wastab wastlakuu ära.

Küünlapäewa sula ja Maretapäewa põud on nälja ema.

L.

Laastutuli ja laenuleib ei kesta kaua.

Laena nii kaua teistele kui ise laenama lähed.

Laena suu külasse, söö ise läbi külje.

Laenaja leiab enam laitust kui tänu.

Laenaja sõber, tagasinõudja waenlane.

Laen kerge anda, raske tagasi saada.

Lahti lõigatud wilukas ei kaswa enam kokku.

Laisa linna ei leita kusagil.

Laisa tööpäew ikka homme.

Lai suu, lai selg.

Laisk ei pea leiba kinni, wirgal kott ja kõht täis.

Laisk koer, hea õnn.

Laisk läheb suwel (ahju) wilusse, talwel ahju paistele (peale).

Laisk ootab, kuni päew looja läheb.

Laisk susi ei saa lammast.

Laisk teeb ikka laupäewa õhtu.

Laiskus ja hooletus on kehwise wennad.

Laiskus käib pikkamisi eel, waesus tuleb kärmelt järele.

Laiskus, lase mind lahti, peremees peksab sind ja mind.

Laiskus on kuradi peapadi.

Laitjaid küll, aga wõta koorm oma selga, talu esiti ja laida siis teist.

Lamba nägu, hundi tegu.

Lammas läheb wähi käest willu saama.

Laps, kes kaswab üles hirmuta, sureb auuta.

Lapsed ja narrid usuwad, et 20 rublale ja 20 aastale otsa ei saa.

Lapse kümnes on kerge maksta.

Lapsel walutab sõrme ots, emal süda.

Lapsele lauldakse, mõrsja mõistku.

Laps narmus, siga karwus.

Laps noorem, jalg kärmem.

Lase koer laua alla, pärast tuleb laua peale.

Lase sant sauna, sant tahab wihta, anna wiht, tahab ka lawale.

Laulust lauda ei kaeta, sõnust ei teha sööma-aega.

Läheb silmist, läheb meelest.

Lähed hundi eest pakku, leiad karu kahe pojaga eest.

Lähed karu jahile, tee säng walmis, lähed põdra jahile, tee puusärk walmis.

Lähed püüd püüdma, kaotad kanagi ära.

Läheb koer kottu, on kukk koduhoidja.

Lähed suurt saama, jäme puutub piosse.

Lehm lüpsab suust, kana muneb nokaist.
Leib wanem kui meie.
Lesk on katuseta hoone.
Leent ei sööda nii palawalt kui keedetakse.
Libe keel, kibe meel.
Libe keel on kawal petis.
Liha ei kaswa kondita ega puu oksata.
Liha ei kõlba soolata ja laps witsata.
Liha otsib, kondi leiab.
Lihane keel lõikab luise kaela.
Liha toob ligidale, kapsad wiiwad kaugele.
Lihata wõib elada, ei leiwata.
Lind ei lenda pesa juurest kaugele.
Lind ei wõi kõrgemale lennata kui tiiwad
kannawad.
Lind kirju, inimese elu weel kirjum.
Liig-julgus lükkab mere põhja, kelmus keldri.
Liig kõwerdamine murrab puu.
Liigutatud puu ei haljenda.
Liikuw wesi läheb selgemaks, seisaw wesi
pahemaks.
Linna saiasarwed paistawad silma.
Lobasuul koera suu, jänese süda.
Loetud raha ei keela warga käppa.
Loodetuul on taewa luud.
Lootus on hea mees.
Lõigatud laps kardab nuga.
Lõikuse ajal on kannad kurdid.
Lööb saadan sarwed seinä, wõta siis seinast
wälja.
Lõpetusel igamees tark.

Lõoke toob lõune sooja, pääsuke päewa sooja,
ööpik öö sooja.

Lubaja hea mees, pidaja veel parem.

Luiska ja niida, luiskamine aega ei wiida.

Lustipidu ajab mõne korra kurja idu.

Lusikaga antud, kulbiga wõetud.

Luu kaswatab liha, aga liha ei kaswata luud.

Luu liha walijale, koor leiwa algajale.

Lühike auu, suur häbi.

M.

Maailm läheb wanemaks, inimesed targe-
mateks.

Maapind külmetanud, sea kärs katki.

Maapind katab kõik kõwerused kinni.

Maa süles on magus magada.

Maarjapäew toob keskhomiku, rukki wihk wiib
keskhomiku.

Madal mets saab enne maasika kui kõrge.

Madeleena annab hädaleiba, Jaagup suure
kaku.

Madu poetab naha, aga ei poeta paha.

Magab sõba, ei maga sõbaalune.

Magades ei leia keegi leiba.

Magaja jagu hoitakse alal (pannakse paigale),
tõrkujaga osa süüakse ära.

Magaja kassi suhu ei jookse (rotti) hiirt.

Magaja koer ei taba warast.

Magajal koeral suur pea, jooksjal koeral lai
selg.

Magajal und, tegijal tööd.
Magaja uni ja tegija töö ei lõpe.
Magaja silmi ja koera hambaid ei wõi uskuda.
Magu müüjal, magu ostjal.
Magus petab maia ära.
Maha jäetud leib läheb magusaks.
Maius mao põletab.
Maja ilma naeseta kui pere ilma kassita, maja
ilma meheta kui õue ilma koerata.
Mehe auu kübar peas, naese auu ta põlwil.
Mehe ilu ja koti jämedus on üks.
Mehe kont maksab ikka raha.
Mehe poeg näeb mõnda.
Mehe rusikas on magusam kui mee lusikas.
Mehel mehe süda.
Mehi ei pea loetama, waid kaalutama.
Meega püütakse maiast.
Mees ei jõua üheksa hobusega nii palju sisse
tuuа kui naene põllega wälja wiib.
Mees, kes räägib, narr, kes üles räägib.
Mees mehe wasta, kaks meest kahe wasta.
Mees nägusam kui piip suus, naene nägusam
kui laps süles.
Mees pulmas, hobu põrgus.
Mees püüab hülget, hülge meest.
Mees saab mehega kokku, mägi ei saa mäega
kokku.
Mees saab naese, aga lapsed ei saa ema.
Mees silmas, wõlg meeles.
Meest mõõdetakse mõistusest.
Mees tuntakse mütsist, naene tanust.

Merel silmad, metsal kõrwad.
 Meri tapab noore mehe, kare katkestab noore
 härja.
 Metsamees kiidab õhtul, kalamees homikul.
 Mesi peiul, wiha naesemehe suus.
 Mesi suus, sapp südames.
 Meretagune tuleb, ei tule maaalune.
 Mesileib minnes, saiakakk saades.
 Metsa ja magajat ei wõi uskuda.
 Metsa läheb mehitu naene, sohu ohjata hobune.
 Metsal on silmad, seinal kõrwad.
 Metsa warjus parem kui lehe warjus, mehe
 warjus parem kui metsa warjus.
 Mets waese mehe kasukas.
 Mida armsam laps, seda walusam wits.
 Mida harwem näed (tuled), seda armsam oled.
 Mida enam kassi silitad, seda kõrgemale tõstab
 hända.
 Mida enam koeri koos, seda lahjem lake.
 Mida enam päid, seda enam tahtmisi.
 Mida enam pori puudutakse, seda laiemale
 laguneb.
 Mida enam saad, seda enam läheb.
 Mida enam tuult, seda enam tuld.
 Mida higisem nahk, seda magusam leib.
 Mida karusem koer, seda parem ta on.
 Mida kõrgemasse tikud, seda sügawamasse
 kukud.
 Mida madalam maja, seda magusam leib.
 Mida pahem koer, seda parem õnn.
 Mida pisem keha, seda suurem süda.

Mida rohkem aega, seda parem töö.
Mida rutem rattad jookswad, seda kergem koorm.

Mida suurem hulk, seda wedelam leem.

Mida suurem kala, seda paksem leem.

Mida waesem sant, seda suurem kott.

Mida waiksem tuul, seda lähem torm.

Mida walusam wits, seda armsam laps.

Mida wanemaks lähed, seda targemaks saad.

Mida warem, seda parem.

Mida vähem jõudu, seda enam kiusu.

Millal põrgu hingist täis saab ehk silm waatamise himust.

Mina herra, sina herra, kes siis kotikandja.

Mina tahan sind kiita tühjas kirikus ja kuiwas kõrtsis.

Mine adrata kündma ehk noodata kala püüdma.

Mine hundile appi, saad hammustada.

Mine kulli küütsist saaki kiskuma.

Mine kurja waimuga wõitlema, siis wõta aastane leiwakott selga.

Mine otsi õnne, kus õnn ei otsi sind.

Mine suurt saama ja päratut pärima, kaotad wäiksegi ära.

Mine tuult kinni püüdma.

Mingu koer Soome, mingu Rootsi, koer on, koeraks jääb.

Minu tüdrukul on tüdruk, sulasel sulane.

Mis aitab istumine, kui ei aita astumine.

Mis aitab ute uugamine, kui pääs pead ei keera.

Mis ajast, see arust.

Mis elab, see liigub, mis liigub, see kulub.
Mis hakkab kulbi külge, see hakkab kondi külge.

Mis hirm toob, seda hirm sööb.

Mis hundi suus, see hundi kõhus.

Mis inimene otsib, seda ta leiab, mis ta näha tahab, seda näib.

Mis isa korjand üsaga, poeg pillab hõlmaga.

Mis jõu läbi ei saa, saab nõuu läbi.

Mis Juku õppind, seda Juhan ei unusta.

Mis kallis, see kaunis, mis odaw, see mäda.

Mis käest kaob, seda hakatakse kahetsema.

Mis koer päewal haugub, seda öösel unes näeb.

Mis keegi teab, see ei söö leiba.

Mis kindel kinda sees, see seisab meeste ees.

Mis kirwes otsib, seda kirwes leiab.

Mis kits kitsesele annab, kui isegi haabakoort närib.

Mis koer ei näe, seda koer ei haugu.

Mis kopikaks loodud, on kopik.

Mis kutsikana õpitakse, seda wanana penina peetakse.

Mis kurel wiga, kui erved nina all.

Mis lusikaga wõetud, tuleb kulbiga tasuda.

Mis mõisa wiiakse, sattub kui tuulde.

Mis noores eas kokku pandud, seda wanas põlwes leida.

Mis noormees teeb, seda wanamees rikub.

Mis noorus kogub, seda wanus leiab.

Mis okkaks loodud, on noorelt teraw.

Mis oma käsi käänab, seda oma kael kannab

Mis sa teed, seda sa eest leiad.
Mis sa teed, teed iseenesele.
Mis sa teisele teed, seda tehakse sulle jälle.
Mis sellega tegu, mis teise mehe jagu.
Mis siis wiga tuld teha, kui tunglad ees.
Mis sinu käest ei küsita, sest pea suu kinni.
Mis sinusse ei puutu, sinna ära pista nina.
Mis suureks tahab saada, hakkab wäikselt peale.
Mis süda täis, seda kobrutab suu.
Mis süda wihkab, seda silm ei ihka.
Mis südames keeb, sest räägib keel.
Mis tabab taud tühjast talust ehk surm saun-
nurgast.
Mis täis kõht sellest teab, mis tühjal tarwis on.
Mis täna tehtud, see homme hooleta.
Mis teise keha peal wiga liugu lasta.
Mis tilluke, see terawake.
Mis ühe meelest kuld, teise meelest muld.
Mis ühele hea, teisele paras.
Mis wanemad teewad, seda lapsed näewad.
Mis wihaga tehakse, läheb wiltu.
Mis worst on, worstiks jääb.
Mis wõtja wõtab, kui andja ei anna.
Mitmed pead, mitmed mõtted, mitmed käed,
mitmed tööd.
Mõistlik mõistab, aruline saab aru.
Mõistlikkude wahel peab õlekõrs wasta, aga
jõledad kisuwad raudahelad katki.
Mõistsid alata, mõista ka lõpetada.
Mõistus mehe peas, aga mitte mehe käes
(rammu mehe peas).

Möldri sead, junkru hobused ja aidamehe
naene on ikka lihawad.

Mõnda juhtub tegijal, magajal ei midagi.

Mõnda ju nähtud, wiimane weel nägemata.

Muidu ei maksa midagi, muidu on oleks'i
sugulane.

Muld pärib kõik.

Mul kaks head kosilast, kirikukirwes ja raud-
labidas.

Mul rutt ees, sul taga.

Munad weerewad pesas teine teise wasta, miks
siis mitte inimesed.

Mune enne ära, kaaguta siis.

Mure ei lase magada, hooli suuri aeleda; mure
kütab külje all, hool põues põletab.

Mure ei aita üle mulgu ega kurwastus üle
künka.

Mure kõnnib, muhk peas, wilets kõnnib, wesi
silmsis.

Mure murrab mehe, walu waese lapse.

Mure saadab mulla poole, arwamine haua
poole.

Mure teeb mustaks, häda halliks.

Muretse õigel ajal, siis on wõtta häda ajal.

Murra witsa, kui wits weel nõrk.

Mustad pilwed muidu käiwad, sawikarwa
sadawad.

Must koer, aga walged hambad suus.

Musul mulla magu.

Mütsiga annad, mütsita käi kätte saamas.

N.

Naene ärgu naergu naist, tüdruk ärgu teotagu teist.

Naene on maja lukk.

Naer tuleb naerust.

Naerult tehtud, tõelt peetud.

Naist ära wali silmadega, waid kõrwadega.

Naist ära wõta piduajal, hoost ära osta sõiduajal.

Naese ja naese wahet saab sülega mõõta.

Naesterahwal pikad juuksed ja lühike mõistus.

Naesterahwal on pikemad patsid kui aru.

Naesterahwa töö ei lõpe eladeski otsa.

Naesterahwa töö ja wana hobuse sööt ei paista silma.

Naeste tahk ja kana ninarätik, need kaks wanalpaganal teadmata.

Nali on mõnikord prohwetii ettekuulutus.

Narri maad (põldu) ükskord, ta narrib üheksa korda wasta.

Narri meest, aga ära narri mehe mütsi.

Narri naist, aga ära narri naese tanu.

Natuke ka hea, palju weel parem.

Näe palju, kuule palju, ära palju pajata.

Nägu on teiste näha, terwis enese teada.

Nälg ajab hundi külasse.

Nälg ei jäta nuga tuppa.

Nälg kõhus, uhkus südames.

Nälg naerab noore naese, tühi kõht tüdruku.

Nälg on kõige parem kokk.

Nälg paneb karu käppa imema.
Näljane koer (täi) hammustab walusasti.
Näljase näpud ei saa raswa tilkuma.
Näputäis tõtt parem kui sületäis walet.
Neli silma näewad rohkem kui kaks.
Niine wõtad, rihma maksad.
Nii palju on weel Rootsi õigust, et maha
kukudes oma loaga wõid üles tõusta.
Nimi ei riku meest, kui mees ise nime ei riku.
Nimi ei riku meest, olgu pada ehk pang.
Nina mehe nägu.
Nisuleib ja tütarlapsed ei seisa kaua wärsked.
Nokas on tihase rammu.
Noor koer ärritab, wana salwab.
Noor nahk wenib, wana rebeneb.
Noor weri, noor tahtmine.
Noorel nugise, wanal warese silmad.
Noores eas kerge elu, wanas eas kerjamine.
Noorikuna pill ja ilu, naesena, nälg ja pisarad.
Noor inimene on wanast seitse korda taga.
Noorte leskede südamed ja kiwiwaagnad on
kerged jahtuma.
Nõdrus nõuab, kangus kaotab.
Nõid naerab nõida.
Nõnda kui linnul hääl, nõnda ta laulab.
Nõnda kui mina metsale, nõnda mets minule.
Nõnda wanker jookseb, kudas takka lükatakse.
Nõuu aitab meest, nõõ hoost.
Nõuuga tehakse paremini tööd kui suure wäega.
Nuiaga lüüakse haawu, sõnaga lüüakse luu
katki.

Nutt tõuseb naerust.
Nüüd elavad kõik suure võimusega maa peal.
Nüüd on kits kotis ja sarwed väljas.
Nüüd on konn künka otsas.
Nüüd on kõik kanad õrrel.
Nüüd on kõik targad tööil.
Nüüd on wesi ahjus ja tuli ojas.

O.

Odaw (hind) kala, lahja leem.
Oht õpetab, nälg näitab.
Ole aga lammas, siis on hundid turjas.
Oled huntide hulgas, pead huntidega hulguma.
Ole ise mees, pea ka teist meest meheks.
Oleks ei maksa midagi, oleks upus Jamburi
jõkke ära.
Oleks ei ole hea mees.
Oleks põrsal küüned, ta läheks puu otsa
(ahju peale).
Oleks surijaid, küll pärijaid oleks.
Olgu aed nii suur kui on, mulk ikka üks.
Olgu ikka üks pudru keetja, teised pudru
sööjad.
Olgu kiwi palawam kui palaw, kui peale
sülitatakse, jahtub ometigi.
Olgu mis on, üks ta ikka on.
Olgu ohuks, kui ei ole rohuks.
Olgu päew pikem kui pikk, läheb ta ometigi
õhtule.
Olgu pime wõi wigane, kui aga isane.

Oma auu, oma hais.
Omad jalad wiiwad, omad jalad toowad.
Oma eit eidekene, wõõras eit raisk.
Oma ema wits ja wõõraema wõileib on üks.
Oma kari, oma kaer.
Oma kiitus haiseb.
Omad koerad kisuwad, omad koerad lepiwad.
Oma kodu koeradki tunnewad.
Oma laps on lapsukene, wõõras laps laastukene.
Oma leib toidab, oma rammu toetab.
Oma pesa kuldne pesa.
Oma põld, oma põrsas.
Oma silm on kuningas.
Oma suu on ikka lähem kui teise suu.
Oma tarwidus on kõige parem kubjas.
Oma taadi põlend kooruke on parem kui
wõõra wõileib.
Oma tehtud tööd on meistri töö.
Oma teenitud leiwal on saia magu.
Oma tuba, oma luba.
Omad witsad kibedad witsad.
Omad witsad peksawad kõige walusamini.
Omaga saab inimene enesele waenlasi.
Omal maal õitseb õnn; kodu kaswab kasu
parem.
On Jumal mind piskuga loonud, pean ka
piskuga elama.
On siga laudast wäljas, siis wast minnakse
ust kinni panema.
On sul häda, kaeba enesele.
Ootajal ohjad kaelas.

Ootajal pikad silmad.
Ootaja õnge tuleb kala.
Ootamata (kogemata) wõõras, warumata wara.
Oras ei ole weel salwes.
Orasest tunnukse wilja, tegudest inimest.
Ori magab õrre peal, waene laps warna peal.
Ori oskab orja õpetada ja waras warast nuhelda.
Orjast saab osa jagaja, päewalisest palga maksja.

Orja witsal on ka õis.
Osaw kisub kiwistki leiba wälja.
Ostad hobu, saad lahti; wõtad naese, kaswab külge (ei saa lahti).
Ostad õhtul, waatad homikul, ei maksa kaht wähkigi.

Ots hea, kõik hea.

Otsi ohtu, katsu rohtu.

Õ.

Õõ ei ole kellegi sõber.
Õõ ees, surm selja taga.
Õökull ja koi pelgawad päewawalgust.
Õõ on warga wari.
Õöpikk lehtimata metsas, kerged wihud warda otsas.
Õöl üheksa poega, päewal mitu mõtet.

Õ.

Õde sooja sauna leili, wend on wilu põhjatuuuli.
Õhtu paneb hooled ukse peale, mured musta parre peale, waewa walge warwa peale.

Õhtu tuleb õnnega, homiku tuleb hoolega.
 Õhtu wara õhtule, homiku wara teele.
 Õhukene ostetud leib, wäikene wäljast saadud.
 Õige hõlma ei hakka ükski kinni ja waga
 weri ei wärise.
 Õige sõber kaalub enam kui kuld.
 Õigus elab kõige wanemaks.
 Õigus maamehel, õigus meremehel.
 Õigus nii kudas mõistetakse.
 Õigus otsas, kohus kotis.
 Õigus õieli all, kõwerus kõhuli peal.
 Õigus peab ikka õiguseks jääma.
 Õiguse wasta ei saa ükski.
 Õnnelik, kes oma katuse all magab ja oma
 laua taga istub.
 Õnnelik, kes rahul wõib surra.
 Õnne mööda mees elab.
 Õnnes waata ette, õnnetuses looda.
 Õnneta ei saa elada, terwiseta tööd teha.
 Õnnetu, kes wendade ori, wilets, kes õe
 palgaline.
 Õnnetuse eest ei saa ära jooksta.
 Õnnetus ei käi mööda kiwa ja kända, waid
 mööda inimesi.
 Õnnetus ei sõida kell kaelas, ega wiletsus
 wile suus.
 Õnnetus tuleb uksest ja aknast korraga sisse.
 Õnne wimpu wiibsipuussa, kahju wimpu
 kangaassa.
 Õnnis, keda õpetatakse, wilets, keda witsaga
 kaswatatakse.

Õnn ja õnnetus käiwad paaris.
Õnn leidjal, kahju kaotajal.
Õpeta hundi poega murdma.
Õpeta seale muru tuhnimist.
Õpi iseennast tundma.
Õuel ja toal on ukسلāwe wahel.

P.

Paberiwalge on kannatlik ja ilusad sõnad ei söö leiba.

Pada ei ole nii must kui sõimatakse.

Pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad.

Paha ei paranda paha.

Paha keel tõstab tüli.

Paha lind, paha laul.

Paha siga, palju wiga: kärs kärnas, maa külmetanud.

Pahandus ei tule ühelt poolt, waid ikka kahelt poolt.

Paenuta puud, kui puu alles juhi on, ära oota, kuni ta aisaks saab.

Paks seeme kaotab, harw seeme kaswatab.

Paku pagari pojale saia ehk lihuniku lapsele worsti.

Palju kisa, wāhe willu.

Palju kokke keedawad pudru põhja.

Palju külalisi kustutawad leemepaja alt tule ära.

Palju lapsi, laiad silmad.

Palju sigu lagastawad lakke wedelaks.

Paluwale saab palju, õigele ei saa oma osagi.

Pane kits kärneriks, küll siis palju kapsaid
saad, (kõik puud kooritud).

Pane koer lihale wahiks.

Pane mõistlik kas liiwakünka otsa, ta elab; pane
mõistmata kas kullapotti, ikka mees kammitsas.

Pane sea selga kuldsadul, siga jääb seaks.

Pane seale kuldrõngas ninasse, püherdab ikka
sopa sees.

Pane hunt lamba karjaseks, küll siis lambad
hoitud.

Papi külimit, kotisopp ja põrguhaud ei saa
iial täis.

Paranda, kui paras aeg.

Parem aasta oodata kui kaks kahetseda.

Parem aegsasti ette waadata kui pärast
kahetseda.

Parem auuga hauda minna kui häbiga elada.

Parem elaw wäeti laps kui surnud kuningas.

Parem ema armu hõlmas kui kuninga kuld-
linnas.

Parem ette waadata kui pärast hoiata.

Parem haawa hoida kui oiata.

Parem hea sulane kui halb peremees.

Parem hea sõber kui halb sugulane.

Parem head wähe kui halba palju.

Parem heaga herneleem kui pahaga pann-
koogid.

Parem homikuni tehtud kui õhtuni mõteldud.

Parem hüwa rooga üle jätta kui watsa rewetada.

Parem ikka sinna tuld teha, kus tulease ees on.

Parem jalamees kui wäewaew.

- Parem kaks kargamas kui wiis wingumas.
- Parem kaks korda küsida kui üks kord ek-
teed käia.
- Parem karta kui kahetseda.
- Parem kämblelaius kodu kui wakamaa wõõral
maal.
- Parem kiwi nurgas kui pops majas.
- Parem kodu koorukesed kui wõileib wõõrsil.
- Parem koera kosutada kui hunti sööta.
- Parem korts kannas kui will warwas.
- Parem kurja kannatada kui kurja teha.
- Parem lahja laudas kui lihaw metsas (wägew
väljas).
- Parem lahja rahu kui raswane riid.
- Parem lammas rahuga kui nuumhärg riuga.
- Parem leiwakoorukest kodu närida kui saia
süüa wõõra juures.
- Parem ligidalt tagasi kui kaugelt kahetseda.
- Parem müüa kui osta.
- Parem naerda kui nutta.
- Parem natukesega kui üsna ilma.
- Parem oja suud sulguda kui jõe suud.
- Parem oma riide soe kui teise mehe töösoe.
- Parem omaga läbi saada kui wõõralt laenata.
- Parem on kooruke huule käes kui kakuke
tuule käes.
- Parem omad aganad kui wõõra selge leib.
- Parem oma ema wits kui wõõraema wõileib.
- Parem paar pastlaid kui üks saabas.
- Parem paar wiiske kui palju jalu.
- Parem paigatud riie kui paljas ihu.

Parem paksu paenutada kui peenikest järel
wedada.

Parem paluke leiba kui paha sõna.

Parem päewa kuumus kui wihma wilu.

Parem pengi all rahuga kui pengi peal rahuta.

Parem pidu rikka koeral kui kehwa sulasel.

Parem pikk ja peenike nälg kui jäme ja
lühike nälg.

Parem pisuke peremees kui suur sulane.

Parem pisut õigusega kui palju ülekohtuga.

Parem pool muna kui tühi koor.

Parem sääse kints kapsas kui üsna ilma lihata.

Parem sooja surra kui külma koolda.

Parem söömata magama minna kui murega
üles tõusta.

Parem sõna hammaste taga kui keele peal.

Parem söönut sööta kui surnut kosutada.

Parem suu sisse rääkida kui selja taga.

Parem suutäis soolast kui kõhutäis magedat.

Parem suuga paluda kui käega wõtta.

Parem targa kiitus kui rumala laitus.

Parem tihane kotis kui metsis oksa peal.

Parem tööd teha mureta kui jõude olla murega.

Parem üheksa sõpra kui üks waenlane.

Parem üheksa sõrmega isa leiba süüa kui
kümnega kroonukuube kanda.

Parem üks, kaks hüppamas kui wiis, kuus
wingumas.

Parem üks sant toita kui üheksa.

Parem üks suur kui kaks väikest.

Parem üks wana sõber kui kaks uut.

Parem wana habeme all kui noore piitsa all.
Parem wana king kui paljas jalg.
Parem wana warjul kui noore ilul.
Parem warblane peos kui kümme katusel.
Parem waikida kui waielda.
Parem weisel witsaraag kewadel närida kui
heina sületäis sügisel.
Parem wiis wiljaga kui kuus näljaga.
Patt lõikab õiguse kaela maha, wiin murrab
õiguse pea otsast ära.
Patt on hinge peremees.
Päasuke päewa alustab, ööpik lõpetab.
Päewa lõhud, aasta parandad.
Päew lükkab ööle, laisad lähewad tööle.
Päiline waatab päewa peale, süda kütab küli-
metu peale.
Pärast põua pilwed, pärast ilu istlemine.
Pärast tarku paljugi, ette ei ole ühtegi.
Pea aega kalliks, aeg hea mees (kärme) mööda
minema.
Pea püüdjale, saba saajale.
Pea tüdruk kinni, kui peigmees tuleb.
Peaga ei pääse keegi läbi seina.
Pealt näha waga lammas, seest kiskuja hunt.
Pea pahane unustab, jalad waesed wastaku.
Pea pool suud kinni.
Peast waadatakse peigu, jalast neidu.
Peigmees lammas, abielus hammas.
Penil ei püsi worst kaua kaelas.
Peni on sõber seni kuni pead silitad.
Peotäis näha on enam kui sületäis kuulda.

Perekoergi ei saa haukumata süüa.
 Peremees tüwes, sulane latwas.
 Peremehe hea sõna kutsub külalisi sisse.
 Peremehe jäljed wäetawad põldu.
 Peremehe nüri kirwes lõikab enam kui kolme
 sulase terawad kirwed.
 Peremehe silm enam kui käsi.
 Peremehe silm teeb loomad rammusateks.
 Peremees, kes põhku müüb, sandikoti kaela
 wiib.
 Peremees hulgub, ori magab wäsimust.
 Pere mini koera raudkäpp, lapsuke koera
 mesikäpp.
 Peremees sööb piima, leiba, sulane sööb
 soola, leiba.
 Perenaese auu enam kui waese mehe wiis
 lehma.
 Pesule suwel suuri uhtumisi, talwel targu
 wäänamista.
 Petis peksab iseennast.
 Pettusel on lõhkine kuub.
 Pese kasukat, aga ära tee märjaks.
 Pikem jalg astub pikemad sammud.
 Pikk wikat niidab laia kaare.
 Pillajast saab ori, kokkuhoidlikust kuningas.
 Pill ei toida pereda, kannel ei kata kedagi.
 Pilliga wiidi, pisarail toodi.
 Pill pika ilu järele (pikast ilust tõuseb pill).
 Pimeda silmad sõrmede otsas.
 Pime kana leiab ka tera.
 Pisikene pada keedab parema leeme.

Piskust tööst saab enam kui suurest seisust.
Pista põrsas kotti, kui pakutakse.
Pikk meel kisub pinna silmast, kannatus
kaotab wihawaenu.
Pisike kiwi wiskab enne koorma ümber kui suur.
Pisike säde teeb suure tule.
Pisikesed lapsed, pisikesed mured, suured
lapsed, suured mured.
Pisikesed pajad keewad ruttu üle.
Pista sõrm suhu, katsu, kas oskab hammustada.
Pisut lapsi, palju leiba.
Piip ligem kui naene.
Piits laisa hobuse kaera wooder.
Poe kas raudpähklisse, Jumal näeb siiski.
Pojast poolgi turwa, tühi turw tättaresta.
Pojast põlw muutub.
Port ei usu puhast ega waras waga.
Põgene halwa koha eest, aga mitte halwa
saksa eest.
Põllu nägu näitab põllumehe tegu.
Põllu nurk kannab leiba, maja nurk wõtab leiba.
Pööra sõna suus enne kolm korda ümber kui
wälja ütled.
Põrm ei lahku maast.
Põrsal põll ees, emisel helmed kaelas.
Põua jäljed paranewad, wihma jäljed ei parane.
Põua lapsed naerawad, wihma lapsed nutawad.
Pudru ei sööda nii palawalt kui keedetakse.
Puhas suu, puhas käsi käib kõige maailma läbi.
Puud ja peerud mehe mure, leib ja riie
naese mure.

Puu ei kaswa oksata ega liha kondita.
Pühad tulewad suurelt, lähewad wäikselt.
Pühapäew püha, esmapäew edew, teisipäew
tõsine, kesknädal kehew, neljapäew näljane, reede
rikas, laupäew ladus.
Pühi oma õue enne puhtaks, siis pühi teise õue.
Püüad pätsi, kaotad kannika, püüad püüd,
kaotad kana.

R.

Raha ahnus on kõige kurja juur.
Raha ajab rattad käima.
Raha jookseb raha juurde.
Raha murrab rauda.
Raha on hinge waras.
Raha on hea sulane, aga paha peremees.
Rahal ei ole silmi peas.
Rahata ei saa Rakweresse ega wihata sauna.
Raha teenib meest, aga mees ei wõi raha
teenida.
Raha teenida ei ole raske, raske on aga raha
hoida.
Raha tuli tulema ja wesi minema.
Rahu kaswatab (kosutab), tüli (waen) kaotab.
Rahu teeb raswaseks, lahkumine lahjaks.
Rahu wõidab raha.
Raske on rebasel rege järele wõtta.
Rasw petab hiire lõksu.
Rauda tao, kui ta palaw on.
Raud on küll tugew, aga ajahammas weel
tugewam.

Räägi hundist, hunt aia taga.
Räägi meest, aga ära nimeta mehe nime.
Räägi, mis tõsi ja söö, mis küps.
Rääkimine kopik, waitolemine kaks.
Rebase kawaluse wõidab karu.
Rebasel on enam kui üks urgas.
Ree ja ratta surm on tee ääres.
Regi ja wanker ei lepi ühel teel.
Riia olgu soola tuua, Tallinna raha taguda.
Rikas elab, kudas tahab, waene, kudas wõib.
Rikas maksab rahaga, waene nahaga.
Rikas mingi raba peale, kõik tuuakse raba
pealegi kätte.
Rikas raha nõjal, kerjaja kargu nõjal.
Rikas tapab suure härja, ei saa mauku
maitседagi; ma tapan wana warese, sealt saan
sada worstikest.
Rikkal auu ja wara kallis, waesel toit ja uni
magus.
Rikka surm ja waese pulmad on kuulsad.
Rikkal on enam sõpru kui kehwal.
Rikka tõbi ja kehwa õlut kuulukse kaugele.
Rikkal raha, waesel lapsed.
Rikkal suur pea, waesel suured jalad.
Rikkast perest osta hobune, waesest wallast
wõta naene.
Rohunina tärkab, künnimees ärkab.
Ronk ja ronk on kokku kaks ronka.
Roppus ja uhkus kaswawad ühe juure peal.
Roog ei ole iial palawam kui tulelt lauale
tuues.

Rooste sööb rauda, kurwastus südameid.
Roobi suits ja tuki wing on saksa surm.
Rõõm on rahu tütar.
Rublane nimi, kopikane amet.
Rukis on maja peremees.
Rukki pea kõrge, aga ise kerge.
Rumal näeb palju waewa.
Rumal peab targema ori olema.
Rumal saab kirikus peksa, tark ei kõrtsuski.
Rumal teeb kahju, kui tuld läheb näitama.
Rumala aknad on alati tuhmid.
Rumalal ei kaswa nii palju sulgi selga, et
lennata wõib.
Rumalasti küsida on kergem kui targasti
wastata.
Rumal käsib rusikaga, tark sunnib sõnaga.
Rusikas igalühel, aga mõistust ainult mõnel.
Rutt rattal, kiir kodaral, waene naene wankril.

S.

Saab Jaagupi päew mööda, lüüakse raudnael
rohu sisse.
Saab konn künka otsa ja talupoeg saksaks,
ei saa kumbki enesest enam aru.
Saada siga Saksamaale, pese siga seebiga,
siga jääb seaks.
Saadan ei tule saabastega, waid sukkis.
Saaja ikka saab, saagu suhu wõi selga.
Saapa õigus on suurem kui pastli õigus.
Saapad jalas, warbad wäljas.

Saba waja, saksa koer (= sakste poole hoidja).

Sadusel ilmal sõidab saks, udusel hulgub hunt.

Saia süüakse isuta, õlut juuakse jänuta.

Saia ei saja taewast maha.

Saks saadab koera, koer ajab saba, saba ajab saba otsa, ots ütleb: karwad, karake ise.

Saks sõidab saaniga, talupoeg reega, mina kehwa kelguga: takka tulen, ette lähen.

Saksa katel keeb salaja.

Saksa keel ja hõberaha käib kõige maailma läbi.

Saksa uni on sandi söömaaeg.

Salajalt tehakse, awalikult nähakse.

Salajutt läheb haisema.

Sammaldab kiwi, kui seisab, weerew kiwi haljendab.

Sammet ja siid teewad leeme lahjaks.

Sammub sahk sirbi jälgil, seisab põld peiu palgil.

Sandikepp ei saada taewasse ega siidiriie põrgusse.

Sandil wagu pikk, oder ahtakene.

Sant kana kaagutab ise oma pesa üles.

Sant otsib naist, naene enesel kõrwas.

Sant siga sööb pärast päewa.

Sant tänab kuni suu märg.

Sarwed oma käes, teised lüpsawad.

Säde teeb suure tule, sõna suure tüli.

Sea kaup ei sünni kotis ega mõrsja kaup ukse taga.

Sea (säe) suu säkki mööda, kõht kotti mööda.

Seda kotust ei leia, kus magades süüa saab.

Seda kuuske kumarda, kelle all sa oled.
Seda lammast põetse, kel willa on.
Seda ma kuulen! ütles kurt kõrwalopsu saades.
Seda, mis teisele tahad ütelda, ütle enne enesele.
Seda tooja toob, mis looja loob.
See keel selge, ei sõna wõi enam sarwi ega hambaid saada.
See mees ei olegi mees, kes mehe sõna ei pea.
See on teatud, mis elatud.
See on waene lind, kes oma sulgi ei jõua kanda.
See siga, kes päewal ei tõngu, tõngub öösel.
Seitse ei oota ühte.
Seitse wenda elawad üheskoos rahus, aga kahe wennanaese wahel kaswab sõda.
Seitsmest ahjust juba leiba söönud, kaheksas karask weel katsumata.
Seisaw wesi läheb haisema.
Selge taewas ei karda wälku ega müristamist.
Seltsis segasem, hulgas hubasem.
Seni kuits haugub kui wanakoer hammustab.
Seni poeg poeg kui naese wõtab.
Seni põlw põlwekene, kui pole suul sulgejada ega keelel kõitjada.
Seni wõtab lühike marja maast, kuni pikk kumardab.
Sepik sööb wana leiba ära.
Sepist ei kanta seljas.
Sepp sööb selget leiba, selgemat weel sepa naene.
Siga auu söönud, susi sea söönud.

Siga käib seni läbi aia kuni aia wahele jääb.
Siga läheb, küna (moll) jääb; tuleb teine,
tuhnib jälle.

Siga näeb kuud.

Siga nelja jalaga ei saa õrsile.

Siga sööb peremehega ühes lauas.

Siis need sead songiwad, kui teised magawad.

Sikul sarwed enese poole.

Sile pealt, kare seest.

Silita kassi, kass tõstab saba weel kõrgemale.

Silita hoost seest, siis pole suga tarwis.

Silm ei saa täis nägemist, kõrw ei saa täis
kuulmist.

Silm kuningas, käsi tegija.

Silmawesi wihtlemise eest ja sau saunas-
käämise eest.

Silmad näewad enam kui silm.

Silm on hinge peegel.

Silm on ihu küünal.

Sina wanaks, mina nooreks, kuu kulla kar-
waline.

Sinna peab talb minema, kuhu kirwes taob.

Sinna wesi walgub, kus koht kõige nõgusam.

Sirbi järele käib ader.

Sitika wilul lähewad laisad tööle.

Sits kehwa siid.

Siil ajab karu pesast wälja.

Soe tuba, magus jutt.

Sool ja sabata silk on waese lapse wõileib.

Soos seltsis ikka suttareid, pesakonnas pergeleid.

Sõber koorib sõbra püksid.

Sõnast meest, sarwest hãrga.
Sõõja kãsi pikk, lõõja kãsi lühike.
Sõõ, mis küps, rããgi, mis tõsi.
Sõõ seni kiwa kuni kãnnud kaswawad.
Sõõda kui sõpra, karda kui waenlast.
Sõõjal tãht suu peal, põdejal põske peal.
Sõõk sũnnib sõõgi peale, lõõk ei sũnni lõõgi
peale.

Sõõtind põld tahab terawat äket.
Sõber, kui laenad, waenlane kui kãtte küsid.
Sõber muretseb sõbra eest, Jumal kõikide eest.
Sõber sõbraks, (aga) kaup kaubaks.
Sõbra wesi niisama kui waenlase mesi.
Sõpra wõid üksi hãdaajal tunda.
Sõimajale jääwad sõnad, rahurikkujale rahutu
sũda.

Sõmer suur soola jãtk, wesi pikk piima jãtk.
Sõnad ei tasu wõlga.
Sõna murrab meeste meele.
Sõna siit, teine sealt, kolmas koera hãnna alt.
Sõna pããstab, sõna sõlmib.
Sool, leib teeb põsed punaseks.
Sojalt suhu, palawalt parda.
Sõeludes saab wili selgeks.
Sõnal ei ole sõrga ega saba, ei saa enam kãtte.
Sõnal olgu sõlm ja jutul jãtk.
Sõõb koer paljugi, elab wãhemaga ka.
Sõõk lãheb ikka sõõgi peale, lõõk ei lãhe
lõõgi peale.

Sõõmata læed üle sõõdi, alasti ei saa üle aia.
Sõõmata magama, lõõmata üles.

Söönud peni kōwa haukuma, joobnud mees
kōwa kõnelema.

Sõrme otsast külwad, sõrme otsast lõikad.

Sõrmed wäsiwad hõlpsamalt tehes kui suu
süües.

Sugulased omad, kaup wõõras.

Suits ei tõuse ilma tuleta.

Suksutajaid palju, päitse pähä panijaid ei sugugi.

Sunni hoost kaeraga, aga mitte piitsaga.

Sunni sikk, ehk sikk annab piima.

Surm ei küsi aega taga.

Surm ligemal kui särk.

Surm suus, kalm kaelas.

Surma eest ei wõi ükski ära jooksta.

Surma wasta pole rohtu.

Surnu pära ja naese wara ei kesta kaua.

Surnu suu ei tunnista ja wangitorni müüridel
ei ole kõrwa.

Susi on suwine kangas.

Susi soole, karu tööle, ega kaera põld jää
kasimata.

Suu ees sula sõber, selja taga kaelalõikaja.

Suule kui hunt, tööle kui sant.

Suu on südame tulk (mõõt).

Suu teeb suure linna, käsi ei tee kärbse pesagi.

Suuremale Juudale suurem tükk sood.

Suurem kiwi litsub vähemat alla.

Suur jalg, suured saapad, suur käsi, suured
kindad.

Suur laew mingi merde, lootsik jäägu randa.

Suur mees, suur särk.

Suur pere, suur kõht.
Suur suurele, peen peenele (wäike wäiksele).
Suur süüakse ära, piskuga elatakse ka.
Suur tükk ajab suu lõhki.
Suur wara, suur mure.
Suwel hauguwad suured koerad, sügisel pole
kutsikaidki kuulda.
Suurus suretab, kangus kaotab.
Suwel silmad, talwel hambad.
Suwi ja talw taplewad teine teisega.
Suwi kogub, talwe sööb.
Suwine rand ei pea kaua jääd.
Suwi soeb, Jaanipäew teeb jalad alla.
Südamel ei ole akent sisse waadata.
Sügawas kaewus palju wett, siiski lõpeb
wahel otsa.
Sügisel näed orast küll, aga wili ei ole weel
salwes.
Sügisel suured söömad, kewadel keed magusad.
Sügise söödab, kewade kurnab.
Sügisel seitse söömalauda, kewadel ei kaku-
kestki.
Sündinud asju ei wõi parata.
Süsi hakkab söest.
Süüd katlal, süüd kaanel.
Süüd rokal, süüd wasikal.
Süües kaswab sööma isu.

T.

Taar söök, taar jook, taar töö ka.
Taba keelab warast, taba hoiab maja.

Taewas orjade tasuja, jagab orjale osada,
sulasele summakuda.

Taha wiskad, eest leiad.

Tahad sõbrast lahti saada, laena talle raha.

Takka tuleb targem.

Talb weab talba.

Talupoeg on tööle tarka, härg on künnile
kawala, toidab saksad, toidab sandid, toidab
ilbakad isandad.

Talupoja sugu ja paju sugu ei kaota keegi ära.

Talupoja tütar talupoja naoseks.

Talupojast saab küll saksa, aga saksast ei saa
talupoega.

Talw ajab ahju taga.

Talw ajab karu pesasse.

Talwel kahe mehe jõud.

Tantsib ikka täis kõht, ei hüppa uus särk.

Tantsib täna, küll homme puhub pilli.

Targad sõdiwad sõnadega, rumalad rusikatega.

Targem annab järele.

Tarkus on enam kui rikkus.

Tarkus on hinge terwis.

Tarkus tuleb takka järele.

Tao rauda, kui raud kuum.

Taotamisel pole hända taga.

Tasa ja targu, madalasti ja märgu.

Täis kõht ei küsi süüa.

Täis kõht ei usu tühja kõhtu.

Täis mõõt, täis raha.

Täks täna, täks homme ja kord ikka suur
puu langeb.

Täna helmes, homme mullas.
Täna kuld, homme muld.
Täna kümme paari härgi, homme ei ühtki.
Täna mulle, homme sulle.
Tänamata karu lükatakse auku tagasi.
Tänasid toimetusi ära wiska homse warna.
Tea palju, räägi vähe.
Tee enne, kiida pärast.
Teeb jõe sinna, kus weepiiskagi pole.
Teeb tühjast tüki ja kahest nahast kasuka.
Tee head ehk kurja, leiad head ehk kurja eest.
Tee head ehk tee kurja, ikka teed iseenesele.
Tee hubasam minnes kui tulles.
Tee ise, teeta teisi, käi ise ja käse muid.
Tee õigust, siis pole karta kedagi.
Tee õigust, siis sind kiidab Jumal ja inimesed.
Tee paganaga õlut, ta sööb raba, joob õlle
ja lõhub tõrre weel takka peale.
Tee pikk minijale, aeg pikk ootajale.
Tee pulme puust ja otsi auu aiateiwast.
Tee tööd higiga, sööd leiba himuga.
Tee tööd ja kinnita wööd.
Tee tööd, näe waewa, siis saad taewa.
Tee tööd ja palu Jumalat.
Tee tööd töö ajal ja aja juttu jutu ajal.
Tegemine maksis tenga, kasimine kaks tenga.
Tegemine toob ikka tenga, aga magamine ei
too malkagi.
Tegijal ikka süüd, magajal ei midagi.
Tegijal sünnib mõnda, seisjal ei midagi.
Tegijal tööd, magajal und.

Tegija saab ikka tehtust (tehist), magaja ei marjukest.

Teine elab kiwikangru otsas, teine ei ela wilja-salweski.

Teine jalg hauas, teine haua äärel.

Teine käsi peseb teist.

Teine koer tunneb teist.

Teine naene on ümmardaja.

Teine räägib kuhjast, teine kuhja alusest.

Teine söötab, teine sõidab.

Teine talu, teine taar.

Teistele anna kõik andeks, iseenesele mitte.

Teise haigus puu küljes.

Teise seljast on hea rihma lõigata.

Teise tööst ei tüdi keegi ega väsi wõõra waewast.

Teise walu kiwi küljes.

Teisel maal teine wiis.

Teises pios nutt, teises naer.

Teng pane paika häil päiwil, tarwis hädapäiwil.

Terad teewad, salwed saawad, isa ait maksab hinna.

Teraw kirwes leiab kiwi.

Terwe jalg läheb tööle, haige ahju peale.

Toe tugewus tuleb toest ja süsi süttib söest.

Tööd tühjas talus, hoolt eluhoones.

Töö ei teota kedagi, laiskust laidab igamees.

Töö juurest waata naist, kiriku juurest hoost.

Töö kiidab iseennast.

Töö kiidab tegijat, loom loojat.

Töö maksab kopika, amet kaks.

Töö on oma käega teha, palk ei ole oma käega wõtta.

Töö õpetab tegijat.

Töö tänaseks, jõud homseks.

Töötegijale teng, hoolekandjale kaks.

Töö teisele, õpetus omale.

Tööl wiha juur, aga magus wili.

Tööta ei saa ükski süüa.

Töö töö ajal, jutt jutu ajal.

Tõbi toidab, aga ei kosuta.

Tõbi tuleb hoostega, läheb härgega.

Tõde tõstab (tõuseb), wale wajutab (wajub).

Tõsi tõeks, wale waleks.

Tõmma hinge, tee tööd.

Tõnisepäewal talw harja peal, leib pooleks, põhk pooleks.

Töötamisel ei ole hända taga.

Töötus ajab sandi ukse eest ära.

Töötus ka hea mees.

Tõsi kuulja, wale nägija.

Tõsta ronk katusele, ronk arwab ennast pilwedel seiswat.

Truu sulane, õnnelik peremees, truu ümmardaja, õnnelik perenaene.

Tuim tööle, kärme suule.

Tule meile, too mulle, ma tulen teile, anna mulle, siis oleme ikka sõbramehed.

Tuleb aeg, tuleb nõuu.

Tulejat ei saa keelata.

Tulel lai käsi, weel sügaw wagu.

Tuli ei taha tuhat tegijat, laps laiska hoidjat.
 Tuli tõuseb, wesi wajub.
 Tuli usin tulema, wesi wäle weerema, raha
 kärme kuluma.
 Tuule tiiwul tuleb häda, sitika sammul lahkub.
 Tuul ja meel pöörawad ruttu.
 Tuul kosutab kanapoja, wihaleht lapse noore.
 Tuul on teise inimese abi.
 Tuul toob terwista, pilwed pikka igada.
 Tuul toonud, wesi wiinud.
 Tuulest ei wõi elada.
 Tüdrukuna tui, naesena nui.
 Tühi toob tüli majasse.
 Tühi kott ei seisa püsti.
 Tühi kõht ajab tööd tegema.
 Tühi kõht on hea leiwakõrwane.
 Tühi kõht on kõige parem kokk.
 Tühi kõht teeb leiwale saia magu.
 Tühi toob tüli, nälg näru.
 Tühja kõhuga on raske wilet puhuda.
 Tühja pead jõuad kanda, tühja kõhtu mitte.
 Tühja sõime kallal lähewad hobused riidu.
 Tüli talu häwitab, waen walla kaotab.
 Tüli tuleb tühja pealt, jaht jahumati pealt.
 Tülitsejal wesine leem.
 Tütarlaps tööta kui teekäija wõõta.
 Tütarlaps olgu nii kaua külas kui harakas
 aiateiwa peale maha laseb.
 Tütar põlwe kõrgune, weimewakk waksa
 kõrgune.
 Tütar toob pidu peresse.

U.

Uhkus ajab upakili, ahnus kanagi käpakili.

Uhke läheb hukka, kõrge kõrwa, käre kärna,
hiljuke edasi.

Ukselt hõlpsam tagasi minna kui toast.

Ulli petetakse õunaga, tarka ei jõua taalrigagi
petta.

Umbrohi on wisa kaduma.

Ummiskingad ei passi talu põrandale.

Unekotist ei saa iial töötegijat.

Unest ei saa pätsi.

Uni ajab oma aega taga.

Uni ei anna uuta kuube, magamine maani
särki.

Uni maitseb lapsel magusam kui wanal.

Uni nõuab ikka oma.

Uni saadab hulkuma, magamine marssima,
tukkumine teeda käima.

Unustab hoidja, ei unusta püüdja.

Unusta uni, mäleta mälu, pea noormees meeles.

Unustad suu lahti, pääsuke lendab sisse.

Unustamine parem kui kättemaksmine.

Unustatud asi langeb lausa wette.

Uppuja hakkab õlekõrrest kinni.

Usin läheb sigadega magama, tõuseb kana-
dega üles.

Usinus auustus, laiskus häbistus.

Usu meeste sõna, küll siis õndsaks saad
(= pilge).

Uued ajad, uued asjad.

Uued rattad käiwad raskesti.

Uus kuu, uued ilmad.

Uus luud pühib (hästi) puhta toa.

Uus sõel warna, wana seina äärde.

Uus sukk, wana auk.

Ü.

Ühe ees mulla hunnik, teise ees kulla tükk.

Ühe hoobiga puu ei lange ega ühest palgist
hoonet ei ehitada.

Ühe käega ei saa sõlme siduda.

Ühe muna sisse ei mahu kaks rebu.

Üheksa ametit, kümnes nälg.

Üheksa mehe jõud ja ühe mehe nõuu on üks.

Ühe juudi pärast ei jää laat pidamata.

Ühe naese lõimed, üheksa naese kude.

Ühe õnnetus, teise õnn.

Ühe sitika sumisemise pärast ei tule weel õhtu.

Ühe surm, teise leib.

Ühest kõrwast sisse, teisest wälja.

Ühe waadi sees ei ole kahesugust õlut.

Üht peab tegema, teist mitte tegemata jätma.

Ühtegi head ei saa ilma waewata.

Üks hea, teine kaunis, kolmas taga targem.

Üks häda sööb teise ära.

Üks hunt ei söö ja kahele ei saa.

Üks hunt teist ei murra.

Üks hüüab üht taga, teine teist.

Üks ema (isa) toidab üheksa poega, aga üheksa
poega ei toida üht ema.

Üks kärnane lammas ajab kogu karja kärna.
 Üks käsi ei pese üksi.
 Ükski tark pole taewast tulnud.
 Üks kord hüwasti kaks kord kaunisti, kolmas
 kord koguni ilma.
 Ükskord ikka lõõg täis saab.
 Üks kord petad koera luuga, teine kord ei peta
 lihagagi.
 Üks lammas määgib, kõik talled lähewad.
 Üks lind pillab pesa, kaks koguwad.
 Üks lind lendab kõige maailma läbi, üks keel,
 ühed suled.
 Üks mädamuna rikub kõige pudru ära.
 Üks näeb alewis rohkem kui teine linnas.
 Üks „on“ parem kui kaks „küll saad“.
 Üks pada sõimab teist mustaks.
 Üks patt otsib teist taga.
 Üks patt tegijal, üheksa pattu pattajal.
 Üks pääsuke ei tee weel kewadet.
 Üks päew kaebab teist taga.
 Üks suu ütleb, kümme kõrwa kuulewad, üks
 käsi teeb, sada suud kohut mõistawad.
 Üks sõrm niisama armas kui teine.
 Üks teeb kõikidele, kõik ühele.
 Üks teeb, üheksa kuulewad.
 Üks tee, kaks asja.
 Üks ülem, üheksa alamat.
 Üks wanast wäeti, teine noorest nõrk.
 Üks waras puuakse wõlla, teine tõstetakse tõlda.
 Ükski ei ole nii hea kui kiidetakse ega nii
 sant kui laidetakse.

Ükski kiwi ei tõuse ilma tõstmata.
Ükski meister pole meistriks sündinud.
Ükski rebane unes kana kinni ei wõta.
Ülekohtul pole ilmaski hinda.
Ülekohtuse kotil on auk põhjas.
Ülekohus ei seisa kotis.
Üürikeseks teisele, eluajaks enesele.

W.

Waata tütarlast enne kui lähed kosima.
Waatab kass kuninga silma, saadik sinu silma.
Wader waderi naaber.
Waene ei ole see, kel vähä, waid see, kes palju tarwitab.
Waene elab Jumalaga, rikas oma waraga.
Waene laseb silmist suhu.
Waene on rikka leiwakõrwaline (roog).
Waene peab waewa nägema, rikkale jookseb ise suhu.
Waene see, kes rohkem raiskab kui kogub.
Waene waestega, wares warestega.
Waene tihti wirka lasta, rikas laiska lasta.
Waesel palju waakujaid.
Waest lükatakse auku, rikast tõstetakse kõrgesse (taewasse).
Waewaga teenitud kopikas armas kopikas.
Waew on wanaks saada, wanana hea põli elada.
Waew teeb wanaks ja mure mustaks.
Wagade käsi käib nõnda kui mere peal wesi.

Waga siga koti naaber, saab ligi, kisub lõhki.
Waga wasikas imeb kahel udaral, kuri ei ühelgi.
Waga weri ei wärise.
Waga (waikne) wesi, sügaw (mudane) põhi.
Wagas wees enam mutikaid kui käre das.
Wagu lambaid mahub palju ühte lauta.
Wahetajale jääwad waljad.
Waikne siga künnab enam maad kui rõhitseja.
Wait olemine kõige parem wastus.
Walega walet õiendatakse, walet ikka suuren-
datakse.
Walel lühikesed jalad (jäljed).
Walekeel ajab maailma põlema.
Walelik teeb rohkem keelega kui meelega.
Waletaja pea suitseb.
Walgus naerab pimeduse tööd.
Walmista talwel rattaid, siis wõid suwel sõita.
Walu on walmis ülekohut mõistma.
Wana arm ei hallita (roosteta).
Wanad päewad waewa päewad.
Wana hobune waljaste tõttu, wana inimene
riiete tõttu ilus.
Wana inimene ja heinakoorm on üks.
Wana karu ei õpi tantsima.
Wana kasukas on külma wasta parem kui
uus kuub.
Wana koer walet ei haugu.
Wanakuri (pagan) kisub 7 paari pastlaid ära
enne kui pruti, peigu paari saawad.
Wanal sõnal walged jalad.
Wana mees, warsa aru (mõtted).

Wanal õigus (kohus) koolda, hallil tarwis
hauda minna.

Wana sõber on nagu kuld, mis ei roosteta.

Wanasõna ei waleta, tühi piip ei põleta.

Wanasõna wanahõbe.

Wana tee, wana sõber.

Wana peab oma luudega enam kui noor oma
lihaga.

Wanal on sitkem hing kui kassil.

Wanal sõnal on kuldsisu.

Wanal walus hammas.

Wanal wara parem, kirstu kaan kindlam.

Wanal warese, noorel nugise silmad.

Wananeb härg wasikata, miks ei naene lastega!

Wanast ei saa enam noort, küll aga noorest
wana.

Wanema hool on enam kui noorema töö.

Wanemate süda laste küljes, laste süda kiwi
küljes.

Wanne on warga tänu.

Wanne salwab oma sünnitajat.

Wanus wõidab, aiatagune tahab.

Wanker sõimab talwet.

Warane kaer, raske kaer.

Warane wares pühib nokka, hiline siputab tiwu.

Warane wasikas läheb metsa (paska).

Waras jätab warna seina, tuli ei jäta sedagi.

Waras otsib õõ hõlmast warju.

Warastatud karul ei kaswa karwu.

Warastatud king neelab õigusega saadud raud-
kanna ära.

Warastatud leiwal weri sees.
Warastatud wara sulab warem (ennem) kui
lumi.
Waras wannub wasta kuni wõllani.
Warblased pühiwad nokka selle oksa wasta,
kus nad seisawad.
Wares waagub ise oma pesa üles.
Wares waagub wahetaja wärawa suus.
Wares wara sadu waagub, õhtu hilja head
ilma.
Wargal üks tee, otsijal üheksa.
Warga wargus kaob kui wesi sõelast.
Wargus tuleb omal ajal walgele.
Warna küljes teise walu, aia küljes teise haigus.
Warsa waadatakse märast, tütart tunnistatakse
emast.
Wask waese kuld, tina kehwa hõbe.
Wasikal tuleb, härjal läheb.
Wääna witsa, kui weel wäändub (alles peenike).
Wääna witsa wõsult, ära mine palgilt wäänama.
Wäga lihaw loom läheb kärna.
Wäimees puuakse wõlla, kui naese ema majas.
Wärawas warsa kaupa, tänawas täku kaupa.
Wärske kala hea kala.
Wäsib andja, ei wäsi wõtja.
Wäsib ära äkiline, pikaline peab wasta.
Wea koer wägisi metsa ja oota siis, kas
linda toob.
Weega wõib jänu ajada, kiwiga ei wõi isu
ajada.
Weel ei ole oksa, laenel latwa.

Weerewal kiwil ei kaswa sammalt.
Weli oma weli, teng wõõras wahel.
Weli wõlg wõttes, wennikene makstes.
Wenna arm wesine, sõsara arm sõklīne, isa
arm erapooletu, ema arm igawene.
Weri hoiab were poole.
Weri paksem kui wesi.
Weri wihkab werewaewa.
Wesi laulab möldrile: kinnas kotti, pöial
matti.
Wesi jääb weeks, wili wäeks.
Wiha ei kõlba asjaajajaks.
Wiha laastab linnad ja põletab puud.
Wiha wiib wilja maast, kadedus kalad merest.
Wiha wõtab wilja põllult, pahandus suust
palukese.
Wihma sajab laisale, hea ilm wirgale.
Wiin on metsawahi nõid.
Wiis lappi willatumal, sada lappi lambatumal.
Wile nutma, wile naerma, weel wiledam
wihale saama.
Wiletsat witsal pekstakse, õnnis kaswab ise.
Wiletsal wisa hing, õnnetu kaua elab.
Wiletsus hüppab uksest, astub aknast ja poeb
prao wahelt sisse, kui augu leiab.
Wili wäljas ei ole kotis, see on Jumala käes.
Wirk käsi leiab igal pool leiba.
Wirk wigasid parandab, laisk laiale laotab.
Wiska koerale kont suhu, hakkab pärast ometi
urisema.

Wii koer kiriku ehk too tagasi, ühte moodi
karwane ikka.

Wiiekopikaline pungas, puud soola mõttes
(= kehv plaanide tegija).

Wiin on kuradi käeraha.

Wiinaklaasi upub enam inimesi kui merde.

Wiis wiga wiibijal, kümme kõwerust kõheldajal.

Woolas wesi ei lange ikka merde.

Woos wana wanetab, kaks lapse kaswatab.

Wõietud wanker ei tänita.

Wõla, mis enne Jüripäewa tehtud, maksab
lojus, mis pärast, põld.

Wõlg wõõra oma.

Wõlg teeb waese orjaks.

Wõõrad mingu wiisilla, talu jäägu tawalla.

Wõõras toob, wõõras wiib, wõõras toob kulund
kuue, karwa weerenud kasuka.

Wõta matt ja saada sant ja maksa sandi
laulu palk.

Wõtad naese, saad mure, ostad hobuse, saad
hoole.

Wõta noores põlwes nõela otsast, siis wõtad
wanast peast weitsega.

Wõta peo pesast karwu ehk wähi seljast willu.

Wõta päts piima ja lass leiba, siis mine sinuga
waidlema.

Wõta pörsas wasta, kui pörsas pakutakse.

Wõta wana inimese õpetust, aga ära söö wana
inimese südant.

Wõtja käe peale lüüakse, aga mitte paluja
suu peale.

Wõõrad teewad, wõõrad wiiwad.
Wõõra kiitus heliseb, oma kiitus haiseb.
Wõõra leib walus süüa.
Wõõral laudil leib kõrges.
Wõõrad weised ei seisa karjas.
Wõõras ema puuakse wõlla, oma tõstetakse
taewa.
Wõõras hobune, oma piits, wõib hästi sõita.
Wõõras on wõlu peres.
Wõõras raha põletab tasku.
Wõõrast nahast kerge kingi lõigata.
Wõõrast weist teised ikka pusklewad.
Wõõrsil hea, kodu weel parem.

Nooresoo kirjawara:

Nr. 1. **Eesti ennemuistsed jutud.** Piltidega. Kogunud ja trükki toimetanud M. J. Eisen. K. Sõõt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 75 kop.

Nr. 2. **Greeka muinaskangelased.** Eestistanud Anna Haawa. Piltidega. K. A. Raag'i kirjastus Tartus 1909. Hind 1 rbl. lihtkõites, 1 rbl. 15 kop. kalingorikõites.

Nr. 3. **Wee-alune riik.** W. Lunkewitschi järele Wene keelest. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 25 kop.

Nr. 4. **Ojamõlder ja tema minija.** Lydia Jannseni jutustus. H. Laakmann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 30 kop.

Nr. 5. **Elu sügawusest.** Kirjutanud Juhan Liiw. K. Sõõt'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 6. **Kõu ja Pikker.** Rahwasuust saadud ainete järele salminud M. J. Eisen. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1910. H. 25 k.

Nr. 7. **Laane-hunt.** Seton-Thomsoni järele eestistanud A. Põllusaar. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 8. **Ennosaare Ain.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud E. Aspe. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 50 kop.

Nr. 9. **Rooma muinaskangelased.** Piltidega. Eestistanud Anna Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1910. Hind 1 rbl.

Nr. 10-a. **Kalewala.** Eestistanud M. J. Eisen. I. jagu. „Postimehe“ kirjastus 1912. Hind 80 kop.

Nr. 11. **Lookesed loodusest.** Wabalt Hermann Wagneri järele tõlkinud Eesti tütarlaste gümnaasiumi IV. klassi õpilased 1909. a. Trükki toimetanud M. Kampmann. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1911. Hind 45 kop.

Nr. 12. **Kuidas inimesed wanast elasid.** Piltidega. F. Gansbergi järele Anna Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 13. **Oma tuba, oma luba.** Kirjutanud J. Pärn. Teine trükk. K. A. Raag'i kirjastus Tartus 1911. Hind 20 kop.

Nr. 14. **Bob Ellerhein.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud M. Pödder. H. Laakmann'i kirjastus Tartus 1912. Hind 75 kop.

Nr. 15. Kooli näitelawa I. **Wali õeke.** Laste naljamäng kahes waatuses. Wene keelest O. Truu. H. Leokese kirjastus Wiljandis 1911. Hind 30 kop.

Nr. 16. **Luige Laos. Suwe-Jaani sõpradele.** L. W. Laakmann'i kirjastus Pärnus 1911.

Nr. 17. **Kasu-mets.** Koolilaste wabad mõttemõlgutused. Korraldanud ja trükki toimetanud M. Kampmann. August Busch'i kirjastus Tallinnas 1911. Hind 80 kop.

Nr. 18. **Tuhat-üks ööd.** Hommikumaa muinasjutud. Tõlkinud H. Oraw. J. ja A. Paalmann'i kirjastus Tallinnas 1911.

Nr. 19. **Ühismängud nooresoole.** Kogunud kooliõp. A. Rull. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 20. Fr. R. Kreutzwaldi **Kalwipoeg.** Eesti nooresoole toimetanud P. Org. Teine trükk. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas 1911. Hind 80 kop.

Nr. 21. **Roosa ehk Lapse armastus.** Chr. von Schmidt'i järele B. Gildenmann. L. W. Laakmanni kirjastus Pärnus.

Nr. 22. **Õnnelik Kuningapoeg** ja teised jutud. Oskar Wilde järele Inglise keelest M. Kurs-Olesk. K. Sööt'i kirjastus Tartus. Hind 35 kop.

Nr. 23. **Suur Tõll,** Saaremaa wägimees. P. Süda. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas.

Nr. 24. **A. P. Tschehowi wäljawalitud jutud.** Tõlkinud O. Truu. K. Sööt'i kirjastus Tartus. Hind 40 kop.

Nr. 25. **Must kuub.** Jutustus Eesti ärkamise ajast. Kirjutanud J. Pärn. G. Zirk'i kirjastus Tartus.

Nr. 26. **Karri ja Hallkasuka elulugu.** Selma Lagerlöfi järele M. Nurm. A. Busch'i komisjoni kirjastus Tallinnas 1911. Hind 30 kop.

Nr. 27. **Westelood loomadest.** Eesti keelde Anna Haawa. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas. Hind 40 kop.

Nr. 28. **Wested loodusest I. ja II.** Dr. E. Budde järele H. Oras.

Nr. 29. **Anderseni muinasjutud.** Eesti keelde wälja walinud Anna Haawa. A. Kaarna kirjastus Tartus. Hind 80 kop.

Nr. 30. **Eesti muistsed jumalad ja wägimehed.** M. J. Eisen. K. Sööt'i kirjastus Tartus. Hind 65 kop.

Nr. 32. **Asmus Semperi noorusemaa.** Otto Ernsti roman. Eesti keelde A. Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus. Hind 85 kop.

Nr. 33. **Orleani neitsi.** Schilleri kurbmäng. Ümber pannud J. Jögewer. „Postimehe“ kirjastus Tartus. Hind 60 kop.

Nr. 34. **Unenägu-elulugu.** Grillparzeri järele tõlkinud A. Haawa. Kaarna kirjastus Tartus. Hind 75 kop.

Nr. 35. **Kasuõde.** E. Aspe nowell. „Maa“ kirjastus Tallinnas. Hind 45 kop.

Nr. 36. **Münchhauseni imewärki juhtumised maal ja merel.** Eesti keelde A. Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus. Hind 1 rbl.

Nr. 38. Carl Ewaldi **Muinasjutud loodusest I.** Eesti keelde A. Haawa. Kaarna kirjastus Tartus. Hind 24 kop.

Nr. 39. **Eesti wanadsõnad.** Suurest korjandusest kokku põimitud. M. J. Eisen. K. Sööt'i — G. Roht'i kirjastus Tartus 1914. Hind 45 kop.

Nr. 44. **Mõista, mõista, mis see on.** Eesti rahwa-mõistatused. Nooresoole wäljawalinud M. J. Eisen. „Postimehe“ kirjastus Tartus.

HIND 45 KOP.